

Kan Life filming vara en metod för ökad delaktighet?

Följeforskning av projekt
Life filming – Äldres och ungas upplevelser,
behov och önskemål i ute- och boendemiljöer

Lisbeth Lindahl

Tack

Jag vill rikta ett stort tack till alla er som har deltagit i den här utvärderingen genom att besvara frågor i intervjuer eller enkäter. Tack också till Anja Johansson som genomförde en av observationerna i mitt ställe och till Emmeliina Voionmaa som transkriberade några av intervjuerna.

Läsanvisning

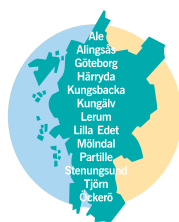
Alla namn som förekommer i rapporten är fingerade.

Om citaten innehåller de frågor som ställts i intervjun finns de oftast med i en parentes.

... betyder att något eller några ord har tagits bort från citatet.

[...] betyder att flera ord eller meningar har tagits bort från citatet.

Alla foton i rapporten är tagna av Kristina Meiton.

FOU I VÄST, FORSKNING OCH UTVECKLING INOM VÄLFÄRDSOMRÅDET

Besök Anders Personsgatan 8 • **Post** Box 5073, 402 22 Göteborg • **Tel** 031-335 50 00

e-post fou@grkom.se • www.grkom.se/valfard

Sammanfattning

Hösten 2015 genomfördes ett projekt i Göteborgs Stad Centrum där äldres och ungas behov och upplevelse av sin boendemiljö undersöktes med hjälp av metoden Life filming. Projektet hade fått medel från stadens utvecklingsfond för socialt förebyggande insatser. Sju grupper (tre grupper med barn/unga och fyra med seniorer) med sammanlagt ett fyrtiotal personer medverkade i projektet. Förutom gruppträffarna där deltagarna lärde sig att filma ingick även ett dialogmöte med inbjudna tjänstemän och politiker samt en extern filmvisning i projektet.

PARALLELLT MED PROJEKTET pågick följeforskning vars syfte var att utvärdera projektets betydelse för deltagarna, framför allt om det bidrog till en upplevelse av ökad delaktighet. Följeforskningen byggde på en mix av metoder: observationer, enkäter och intervjuer. Fyrtio personer besvarade enkäter och/eller medverkade i en intervju. Trettio av dem var deltagare medan sju var personal.

RESULTAT FRÅN FÖLJEFORSKNINGEN visar att förkunskaperna när det gäller att använda en surfplatta varierade mycket mellan deltagarna när projektet startade. Ett flertal seniorer saknade helt kunskaper om hur en surfplatta fungerar. Likaså varierade förkunskaperna om hur man filmar med hjälp av en surfplatta. Många barn och unga hade visserligen filmat tidigare, men de flesta hade inte använt det redigeringsverktyg som de fick lära sig inom ramen för projektet.

RESULTATET VISAR ATT hälften av deltagarna var positiva till projektet, 16 av 32 tyckte att det var bra eller jättebra. De som var kritiska var framför allt gruppen högstadiel elever och eftersom tretton enkäter kom från den gruppen påverkade deras resultat helheten. Sammantaget var det fler seniorer än yngre personer som var mycket positiva till projektet. Det som projektet framför allt upplevdes ha bidragit till var ökade kunskaper i filmning. Tre deltagare hade dock inte lärt sig att filma och de var alla äldre kvinnor.

PROJEKTET UPPLEVDES ÄVEN ha bidragit till att göra deltagarna uppmärksamma på boende-/närmiljön (16 av 20 deltagare). Däremot var det mer tveksamt om projektet hade bidragit till en upplevelse av ökad delaktighet. Det var en mindre andel som uppgav detta (7 av 20 under projektet och 10 av 27 efter projektet). Flera deltagare var skeptiska till vilket inflytande de kunde ha vilket antas ligga bakom dessa svar. Några av de seniorerna som hade varit med i projektet upplevde att de hade fått ett bättre självförtroende genom att ha lärt sig göra film eller att ha blivit hörsammade av kommunen.

DET VAR FRAMFÖR ALLT ett tillfälle i projektet som innebar ett möte över generationsgränser. Detta möte uppfattades som positivt av både de yngre och äldre deltagarna och bidrog till ökad förståelse för andra åldersgrupper. Projektet hade dock behövt innehålla fler sådana möten för att ge några tydliga effekter.

PROJEKTGRUPPEN VAR som helhet nöjda med projektet och över intresset från externa parter och media. Lärdomarna handlade om att de borde ha varit tydligare kring rollerna i samarbetet med pedagogerna, att de äldsta deltagarna hade behövt mer tid till att lära sig hantera surfplattan samt att det var fel beslut att ge ekonomisk ersättning till gymnasieungdomarna då det skapade fel incitament till att medverka.

DE TVÅ PEDAGOGER som intervjuades var som helhet positiva till projektet. En av dem tänkte fortsätta använda film med barnen. Samhällsplanerarna såg potentialer i att använda sig av film i det fortsatta arbetet med medborgardialogen. De tyckte att filmerna bidrog till en förståelse för vad som är viktigt för personer i olika åldersgrupper och att filmmediet lämpade sig väl för kommunikation med externa parter. Fördelen med film jämfört med stillbilder var även att film ger mer information om sammanhanget runt omkring.

Innehållsförteckning

Bakgrund	5
Om social hållbarhet.....	5
Delaktighet.....	6
Att påverka sin stadsdel.....	6
Delaktighet och digital teknik.....	7
Umgänge över generationsgränser.....	7
Om projektet	9
Följeforskningens syfte.....	9
Metod	10
Genomförande.....	10
Deltagare.....	10
Resultat	12
En observation med seniorer.....	12
En observation med barn.....	14
Deltagarnas upplevelser av projektet.....	15
Hur ofta använde de en surfplatta innan projektet?.....	15
Visste de hur man filmar?.....	15
Tänkte de på sin boendemiljö innan projektet?.....	16
Förväntningar på projektet?.....	16
Vad tyckte de spontant om projektet?.....	17
Vad bidrog projektet till?.....	18
Lärde de sig att filma?.....	20
Tänkte de mer på sin närmiljö?.....	20
Bidrog projektet till ökad delaktighet?.....	21
Bidrog projektet till ökad förståelse mellan yngre och äldre?.....	23
Förslag till förbättringar.....	24
Skillnader mellan barn/unga och äldre.....	25
Skillnader relaterade till kön.....	26
Pedagogernas tankar.....	26
Projektgruppens reflektioner.....	27
Hur kan lärdomar från projektet användas i kommunen?.....	29
Konklusioner	31
Diskussion	32
Referenser	36
Bilagor	38

Bakgrund

Den här rapporten beskriver resultatet från följeforskningen av projekt *Life filming*¹ – *Äldres och ungas behov och upplevelse i boendemiljön* som pågick under hösten 2015. Följeforskningen pågick mellan augusti 2015 och februari 2016.

Projektet drevs av Hälsofrämjande och förebyggande enheten, SDF Centrum i Göteborgs Stad och finansierades av medel från Göteborgs Stads utvecklingsfond för socialt förebyggande insatser. Ett viktigt motiv till att projektet valdes ut i konkurrens bland många andra var att det riktade sig till både yngre och äldre. Detta för att barn, ungdomar och äldre inte har samma möjligheter till inflytande jämfört med personer i yrkesverksam ålder. När det gäller den fysiska miljön finns barns och ungas rätt till en god utemiljö beskriven i policydokument på nationell nivå. Kommunerna har oftast ett formulerat barnperspektiv på frågan om social hållbarhet. Det är däremot mindre vanligt att kommunerna har ett äldreperspektiv när rätten till en god utemiljö diskuteras. Frågan är om ett projekt av det slag som beskrivs här skulle kunna bidra till att ändra på det.

Projekt *Life filming* knyter väl an till det övergripande målet för den förebyggande verksamheten i Göteborgs Stad – att främja hälsa samt minska ojämlik hälsa. Ett specifikt delmål är dessutom att främja trygga och tillgängliga boendemiljöer (Göteborgs Stad, 2015).

Den hälsofrämjande och förebyggande enheten hade tidigare erfarenheter av att använda sig av film. Parallellt med projekt *Life filming* pågick även ett större kulturprojekt som handlade om kulturmöten utan gränser, med medel från Statens kulturråd. Vidare hade institutionen för kultur och hälsa² samt Akademin Valand, som forskar kring filmning som metodik, lärt personal och deltagare i kulturhuset för seniorer att

använda sig av *Life filming* i ett tidigare projekt. Detta innebar att personalen i den förebyggande verksamheten hade viss erfarenhet av att använda metoden när projektet startade. Det tidigare projektet hade följts upp i en uppsats som visade att projektet var uppskattat och bidrog till glädje bland deltagarna (Tillman, 2014). Med detta som grund var det intressant att undersöka hur den här metoden skulle komma att tas emot av både unga personer och äldre i ett gemensamt projekt.

Om social hållbarhet

Eftersom projektet tillkom som en del i Göteborgs Stads satsning för ökad social hållbarhet kan det vara på sin plats att beskriva vad detta begrepp handlar om. Följande definition av social hållbarhet³ ger oss en vink om vad det har kommit att betyda.

Social hållbarhet handlar kortfattat om att två saker ska finnas i ett samhälle. Den ena är *välfärd* och innebär att människor ska ha en hygglig standard och leva i en trivsamt miljö. Välfärd betyder också att fördelningen av livets goda ska vara någorlunda rättvis. Den andra saken är att sociala system, som samhällena, ska ha en förmåga att lösa problem som människor hamnar i.

Intresset för social hållbarhet finns i många organisationer samt på många nivåer. Det som är kännetecknande för begreppet är dess fokus på den strukturella nivån och att social hållbarhet ofta inriktas mot olika grupper i samhället. Det är vanligt att policydokument om social hållbarhet har en inriktning mot hälsa, demokrati (deltaktighet) och barns och ungdomars livsvillkor. I SKL:s skrivning om social hållbarhet berörs till exempel barns och ungdomars uppväxtvillkor,

1 Med *Life filming* menas ett berättande genom film där individen uppmuntras till utforskande utifrån sitt eget liv. Denna metod är en parallell till *Life writing* som är en forskningsinriktning som använder livsberättelser.

2 Vid Sahlgrenska Akademin, Göteborgs universitet.

3 Skriven av Sören Olsson, professor emeritus i socialt arbete. <http://socialhallbarhet.se/om-social-hallbarhet/>

rätten till egen försörjning, hälsofrämjande och hållbara miljöer och samhällen samt skillnader i hälsa mellan olika grupper (SKL, 2013).

I Länsstyrelsen i Västra Götalands läns definition av social hållbarhet har man i stället valt att lyfta fram respekten för de grundläggande mänskliga rättigheterna som mål: ”inga grupper missgynnas av formella eller informella strukturer”. Utgångspunkten är de sju lagstadgade diskrimineringsgrunderna: kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, ålder, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning och sexuell läggning (Länsstyrelsen, 2012).

Göteborgs Stads arbete för ökad social hållbarhet har som mål att minska skillnaderna i hälsa och livsvillkor mellan olika stadsdelar. I den rapport som lämnades 2014 (Göteborgs Stad, 2014a) exkluderades dock gruppen över 65 år vilket resulterade i att de förebyggande enheterna inom äldreomsorgen tog fram en egen rapport (Göteborgs Stad, 2014b).

Sammanfattningsvis beskrivs social hållbarhet utifrån ett flertal aspekter och med olika fokus av skilda myndigheter och organisationer. Det som återkommer är dock betydelsen av jämlik hälsa och hälsofrämjande miljöer, samt rättvisa ur ett demokratiskt perspektiv där särskilt barns och ungas livsvillkor brukar lyftas fram.

Delaktighet

Att verka för ökad delaktighet bland samhällsmedborgarna är en del av arbetet för att skapa ett hållbart samhälle. Delaktighet beskrivs i Svenska akademins ordlista med ord som medverkan, inblandad, att vara lierad eller i gemenskap med någon (svenskaakademin.se/ordlista). Begreppet beskriver upplevelsen av att vara en del av, till exempel ett sammanhang eller en relation. En modell som kan användas för att reflektera kring olika nivåer av delaktighet är delaktighetsstegen som innehåller fem steg som går från lägre till

högre grad av delaktighet: information, konsultation, dialog, inflytande och medbeslutande (Castell, 2013).

Att påverka sin kommun eller stadsdel

Projekt Life filming fokuserade på invånarnas synpunkter på boende- och närmiljön i stadsdelen Centrum. Metoden Life filming prövades som ett sätt att utveckla medborgardialogen. Vilka möjligheter kommuninvånarna har att påverka sin miljö för övrigt, framgår av informationen på Göteborgs Stads webbplats. Här beskrivs åtta olika sätt under rubriken ”Olika sätt att påverka”. Projektet kan sägas ha anknytning till synpunktshandlingen och det som kallas för lokal demokrati. De delar som har störst koppling till projektet har kursiverats i nedanstående urklipp.

Du som medborgare i Göteborgs Stad har stora möjligheter att påverka och skaffa dig information om vad som är på gång i din stad. Nedan beskrivs vilka sätt det finns att engagera sig som medborgare i Göteborg. *Lämna synpunkter, lokal demokrati, kontakta politikerna, ta del av kommunfullmäktiges möten, besök stadsdelsnämndernas möten, kontakta ungdomsfullmäktige, rösta och lansera ett folkinitiativ*⁴.

Eftersom projekt Life filming genomfördes på lokal nivå i en av Göteborgs stadsdelar⁵, kan det vara på sin plats att beskriva vilket uppdrag stadsdelen har i samhällsplaneringen. Stadsdelsnämndens ansvar i samhällsplaneringen finns beskrivet i ett särskilt reglemente. Här framgår det att nämnderna ska stärka medborgarnas delaktighet och engagemang och bidra till ett demokratiskt och hållbart Göteborg. Vidare att de ska:

⁴ Hämtat från Göteborgs Stads webbplats www.goteborg.se 2016-03-09.

⁵ Det finns tio stadsdelar i Göteborgs Stad som styrs av respektive stadsdelsnämnd.

...medverka i samhällsplaneringen och tillsammans med andra samhällsorgan, organisationer, föreningar och enskilda främja goda miljöer i staden. Nämndens medverkan skall bygga på nämndens sociala erfarenheter och särskilt syfta till att påverka utformningen av nya och äldre bostadsområden i kommunen. Nämnden har uppdraget att systematisera dessa erfarenheter så att de kan utgöra ett stöd för strukturinriktade insatser i samhällsplaneringen, fält- och grannskapsarbete och uppsökande verksamhet samt åt allmänt inriktade insatser som information och åtgärder som verkar för den enskildes rätt till arbete, bostad och utbildning. (för mer information, se bilaga 2).

Delaktighet och digital teknik

Möjligheten att ta del av samhällsinformation påverkas av digitaliseringen av samhället. När allt mer av informationen har gått över till internet hamnar vissa grupper utanför. Till dessa hör en stor grupp äldre (Skarsgård, 2014). I en utvärdering av ett EU-projekt där seniorer fick lära sig använda en surfplatta, visade det sig att deltagarna upplevde en ökad delaktighet med denna kunskap. Flera av dem upplevde att de nya kunskaperna om hur man använder en surfplatta gav dem en känsla av att kunna påverka det som var viktigt i livet samt gjorde det lättare att följa med i det som händer i samhället. Det handlade till stor del om möjligheten till kommunikation och informationsinhämtning.

Dessutom fanns det en symbolisk betydelse i att ha kunnat lära sig använda ny teknik på äldre dar, vilket bidrog till en känsla av att följa med i utvecklingen (Lindahl, 2014).

Det finns hinder som gör att äldre personer inte tar till sig ny teknik så som mobiler och datorer. Men detta verkar skilja sig åt mellan yngre och äldre pensionärer (Wressle, 2009). Den viktigaste faktorn för att ny teknik ska användas av äldre personer är att den införlivas i vardagen

och inte kräver extra uppmärksamhet (Östlund, 2013). Ett hinder som påverkar pensionärers tillgång till ny teknik är att den oftast introduceras i sammanhang som pensionärer inte är en del av.

Men det är inte enbart åldern som påverkar förmågan att ta till sig ny teknik. En litteraturstudie på området visar att sannolikheten att som pensionär använda sig av informations- och kommunikationsteknologi var högre för män, yngre pensionärer, högutbildade, gifta och de som inte var långvarigt sjuka (Nilsson, Sonn & Dahlin, 2010). Negativa bilder av äldre i samhället, så kallad ålderism, bidrar även till sämre självförtroende och minskad tro på att kunna lära sig nya saker. Funktionsnedsättningar som ofta drabbar äldre såsom nedsatt syn, hörsel och kognition påverkar dessutom förmågan att lära sig nya saker. Äldre personer har kapacitet att lära sig, men förmågan skiljer sig åt mellan olika individer där motivationen även spelar roll. Några blir överstimulerade medan andra blir uttråkade av att lära sig ny teknik (Nilsson, Sonn & Dahlin, 2010). Generellt för gruppen äldre är att de behöver mer tid för att lära sig hantera digital teknik, vilket antas hänga samman med de kognitiva förändringar som sker i åldrandet. Undervisningsgrupperna bör därför vara små för att deltagarna ska kunna styra takten och få den hjälp de behöver (White m fl., 1999).

Umgänge över generationsgränser

Projekt Life filming hade även som målsättning att bidra till generationsöverskridande möten. Då samhällskontraktet och den svenska välfärdsmodellen bygger på en respekt för och solidaritet mellan generationerna⁶ är det viktigt att främja kontakterna mellan olika åldersgrupper. Umgänget mellan olika åldersgrupper i samhället verkar dock vara relativt begränsat. I en nationell undersökning från 2001 ställdes en fråga om hur ofta respondenterna brukade umgås med per-

6 Detta visar sig t ex i hur transfereringssystemet är uppbyggt i vårt socialförsäkringssystem, där befolkningen i yrkesverksam ålder både bidrar till barn, unga och äldre.

soner utanför familjen på sin fritid. Resultatet visade att de som var mellan 15 och 34 år främst umgicks med personer i samma åldersgrupp. 80–85-åringar umgicks mer med personer mellan 65 och 79 år medan de som var 35–65 år oftare umgicks med personer som var yngre än de själva, utöver umgänget med personer i den egna åldersgruppen (Nilsson, 2003). Frågan är om detta är ett problem eller inte.

Det finns olika tankar kring om generationsskillnader bidrar till spänningar i samhället eller inte. Vad som definieras utgöra en generation skiljer sig också åt, beroende på om man fokuserar på biologiska band i en familj eller till exempel demografiska grupper i samhället. Enligt historikern Birgitta Odén kan möten mellan generationer utlösa både förnyelse och konflikter. Hon betonar betydelsen av sådana möten

för att skapa en förståelse mellan generationerna och refererar till forskning av Lars Tornstam från 80-talet som visar att unga människor är okunniga om äldre människors livssituation och vice versa. En annan iakttagelse som hon gör är att de som är ”gamla” i vårt samhälle, det vill säga de som är i behov av vård och omsorg i vår tid är mycket gamla, mellan 85 och 100 år. Detta innebär att möten över generationsgränser snarast handlar om barnbarnsbarnen för dem. Hon anser att det borde finnas fler arenor i samhället för äldre och barn att mötas på och att berättelser har en viktig funktion för att bidra till ökad förståelse över generationsgränserna (Odén, 2001). Kan Life filming vara en metod som bidrar till att skapa sådana berättelser?

Om projektet

Såväl seniorer som barn och ungdomar bjöds in till att delta i projekt Life Filming under hösten 2015. Syftet med projektet var:

1. Att öka deltagandet och inflytandet i samhällsutvecklingen hos deltagarna, främst i stadsutvecklingsfrågor.
2. Att stärka förvaltningens kunskap om äldre och barn/ungdomsperspektivet i boendemiljön för att kunna spela in denna i utvecklingsarbetet gentemot andra förvaltningar och på sikt förbättra boendemiljöerna på basis av kunskapen.
3. Att bidra till generationsöverskridande möten och ökad förståelse kring olika åldersgruppers behov av och önskemål om boendemiljöer bland deltagarna.
4. Att stärka de äldre deltagarnas teknikkunskaper och därigenom möjlighet till ökat deltagande i samhället.
5. Att testa nya metoder för förvaltningens kunskapsinsamling om befolkningen.

Projektet hade som huvudsakligt mål att deltagarna skulle ta fram filmer som beskrev deras behov och önskemål i boende- och utemiljön, samt följande delmål:

- Att öka deltagarnas inflytande i stadsplaneringsprocessen genom att ge dem möjlighet att visa på vilka faktorer som är viktiga för dem i utformningen av boendemiljön.
- Att öka deltagarnas förståelse för andra åldersgruppers behov och önskemål och skapa en möjlighet för generationsöverskridande möten.
- Att öka deltagarnas teknikkunskaper och därigenom ge ökade möjligheter till god självkänsla och delaktighet i samhället.

Genom projektet tänkte man sig kunna bidra till ökad delaktighet samt stärka självförtroendet

och känslan av sammanhang bland deltagarna. Dessutom fanns en tanke om att projektets resultat skulle kunna påverka den fysiska miljön och indirekt de sociala relationerna och hälsan i stadsdelen. ”Promenadvänliga stadsområden kan bidra till ett ökat socialt kapital och engagemang för närmiljön samt främja sociala relationer och integration” (Göteborgs Stad Centrum, 2016).

Projektet startade i augusti 2015 och slutrapporterades i februari 2016. Projektgruppen bestod av Annika Strandberg som var projektansvarig och enhetschef med områdesansvar för den hälsofrämjande och förebyggande enheten, projektledaren Kristina Meiton (även frilansfilmare) samt projektkoordinatorn Malin Hjalmarsson (Utvecklingsavdelningen samt Hälsofrämjande och förebyggande enheten).

Följeforskningens syfte

Följeforskningen inriktades mot projektets betydelse för deltagarna och om det bidrog till en upplevelse av ökad delaktighet. Projektet anklagas ofta för att bidra till alltför kortsiktiga förändringar (Johansson, Löfström & Ohlsson, 2000). En viktig fråga var därför hur den metod som hade använts inom ramen för det här projektet skulle kunna användas framöver i den kommunala verksamheten, samt vad denna metod kunde erbjuda mer specifikt jämfört med andra metoder som används för att bidra till ett socialt hållbart samhälle⁷. Syftet med följeforskningen var att belysa följande frågeställningar:

- Vilken betydelse har projektet haft för deltagarna?
Har projektet bidragit till ökad delaktighet?
- Har projektet bidragit till ökade teknikkunskaper?
- Hur kan projektets resultat användas framöver?

⁷ Exempelvis Social konsekvensanalys.

Metod

Genomförande

Följeforskningen har inriktat sig på att följa projektets processer i syfte att beskriva, inte bara de eventuella resultat och utfall som projektet gav upphov till, utan även vägen dit (Vedung, 1998). Genom att studera projektets processer kan kritiska faktorer, funktioner och förhållanden i processen identifieras, som antas vara nödvändiga för att projektet ska fungera som avsett (Rossi, Lipsey & Freeman, 2004).

En mix av metoder har använts i utvärderingen: observationer av de olika grupperna som ingick i projektet, enkäter och intervjuer/fokusgrupp med deltagare, projektägare och intressenter. Som framgår av tabell 1 genomfördes observationer av de flesta grupper. Avgränsningen gjordes på grund av tidsskäl.

Dessa grupper ”kurser” (när de aktivt arbetade med filmning) överlappade varandra tidsmässigt, vilket innebar att några grupper var klara med sin kurs i slutet av oktober medan andra startade i början av november. De grupper som avslutades i oktober följdes upp vid två tillfällen medan de som avslutades i december endast följdes upp när projektet var avslutat. De flesta följdes upp i februari. Högstadiungdomarna besvarade dock en enkät först i slutet av april pga. ett missförstånd. De grupper som besvarade frågor både i samband med att kursen avslutades och efter att hela projektet var slut var Mötesplatsen, Framnäsgården, Expertgruppen och årskurs 5.

De deltagare som kontaktades via mejl kunde välja om de ville besvara frågorna via mejl

eller telefon, vilket förklarar variationen i val av metod.

Projektgruppen intervjuades i början av och efter projektets slut. Pedagogerna ringdes upp efter projektets slut. I mars intervjuades två utvecklingsledare som arbetar med stadsutveckling om hur Life filming skulle kunna användas som metod i deras arbete. En av dem var även koordinator för projektet (se tabell 1).

Deltagare

Fyrtio personer deltog i intervjuer och/eller genom att besvara en enkät. Trettiotre av dem var projektdeltagare och sju personal. Sex av dem var barn som gick i årskurs fem (10–11 år), tretton var högstadiungdomar (ca 14 år), två var gymnasieungdomar (16–17 år) medan tolv var seniorer. Seniorerna var i genomsnitt 78 år gamla med en ålder mellan 61 och 93 år.

Gruppen barn och ungdomar bestod av tolv flickor och nio pojkar medan gruppen seniorer bestod av sex kvinnor och sex män. Bland personalen som intervjuades var sex kvinnor och en man.

Som framgår av tabellen på nästa sida genomfördes 18 intervjuer. Dessutom besvarades 34 enkäter. Ett mejl med frågor skickades ut till eleverna i februari samt en påminnelse, men utan resultat.

För en mer detaljerad information om vilka metoder som har använts i följeforskningen, se bilaga 1.

Tabell 1. Använda metoder samt antal medverkande i projektet och följeforskningen.

	Antal deltagare i projektet	Observation*	Enkät (antal pers.)		Intervju (antal pers.)	Fokusgrupp (antal pers.)
			Sista kurs-tillfället	Efter projekt-slut		
Barn och ungdomar						
Elever i åk 5	16	X	6		4	
Elever i åk 7	14	X		13		
Elever på gymnasiet	6	X		1	1	
Pensionärer						
Mötesplatsen**	3		4		2	
Stampen	5	X			2	
Framnäsgården	4	X	4		1	4
Expertgruppen***	4	X	3	3	1	
Personal						
Pedagoger****	3				2	
Projektgrupp*****	4	X			3	4
Samhällsplanerare	2				2	

*) Förutom dessa observationer genomfördes även två observationer av ett projektplaneringsmöte och ett dialogmöte, **) Antalet deltagare minskade här vilket förklarar varför det är fler ifyllda enkäter än deltagare i slutet av projektet, ***) Denna grupp seniorer hade deltagit i ett tidigare projekt med Life filming, därav namnet Expertgruppen, ****) På skola och fritids, *****) Intervjuer med tre personer i början av projektet och fyra personer efteråt.

Resultat

Samspel mellan personal och deltagare vid ett kurstillfälle. På bilden syns även ett barn om har fått följa med sin förälder till jobbet.

För att ge en bild av vad som hände vid de olika kurstillfällena beskrivs delar av två observationer, en med en grupp seniorer och en med en grupp barn.

En observation med seniorer

Tid och plats: Stampens träffpunkt, första tillfället, 13 november kl. 11.00-13.00.

Närvarande: Projektledaren, två anställda som arbetar på träffpunkten.

Fem personer har tackat ja till att vara med i projektet på den här träffpunkten. Fyra av dem är närvarande, alla är kvinnor. En av dem har använt en surfplatta tidigare medan de övriga är nybörjare.

Projektledaren berättar att syftet med projektet är att undersöka äldres upplevelser av sin utemiljö och om den här metoden ger något annat än andra metoder. Filmerna som de kommer att skapa kommer att hamna på en webbsida. Personalen på träffpunkten säger att de idag ska informera om hur man använder kameran.

Personal: *"Tryck på kameran och vänd den så att du ser dig själv."*

Projektledaren visar en av damerna hur hon ska göra.

Vivi: *"Oj, du skrämde mig!"*

De andra i rummet skrattar.

Projektledaren berättar att man kan lyfta plattan så att det blir en bild som man själv gillar, så att man får lite distans och rätt vinkel.

Vivi: *"Hur tar man bort den?"*

Karin: *"Jag vill inte titta på mig."*

Projektledaren: *"Det blir bättre om man tar uppifrån."* Demonstrerar.

Projektledaren: *"Ni kan stå upp också."*

Flera ställer sig upp.

Projektledaren försöker få uppmärksamhet men alla är upptagna med sitt eget, säger: *"Först tar ni ett självporträtt, sen ska ni ändra till film. Och då gör ni en kort presentation av vad ni heter och var ni bor. Då är det viktigt att sprida ut sig så att ni hör."*

Alla går till varsitt hörn av lokalen.

Personalen som fungerar som hjälplärare är pedagogiska, säger: *"Du ska trycka på knappen när du börjar och igen när du ska stoppa."*

Projektledaren: *"Strålande!"*

Vivi: *"Jag gillar inte att se mig själv!"*

Personal: *"Jag tycker du är jättefin."*

Vivi: *"Men jag tänker att jag är yngre."*

Klockan är nu halv tolv och alla har gjort uppgiften.

Personal: *"Vad tyckte ni? Var det kul?"*

Alla svarar ja eller nickar.

Projektledaren visar var volymknappen finns.

Projektledaren: *"Nu ska ni redovisa för varandra."*

Deltagarna skrattar lite. Klara som sitter som nummer två på min vänstra sida ser lite förlägen ut.

Personal: *"Var det mycket?"*

Vivi: *"Jag är genomsvett."*

De får en ny uppgift. De ska jobba två och två och intervjua varandra. Projektledaren säger att de ska tänka på att ha bra ljus när de filmar. De ska fråga vad den andra heter, bor och vad de förväntar sig av kursen.

"Att lära mig och att det ska bli lite roligt", svarar Karin när hon får frågan om sina förväntningar. En av damerna säger att hon aldrig lärt sig något tekniskt förut. Hon är lite skeptisk.

Klockan är 11.45. Nu är det återsamling då gruppen redovisar för varandra.

Vivi får positiv feedback från en personal: *"Vad duktigt, du är en bra intervjuare!"* Bodil blir självkritisk när hon hör att hon upprepar sig på filmen. Deltagarna skrattar och ler när de redovisar sin egen film, men en av dem säger: *"Nu räcker det!"*

Mina reflektioner: Vid det här tillfället blir deltagarna synliga genom att ta plats både bakom och framför kameran. Det känns ovant för dem. Kvinnorna ger uttryck för självkritik när de ser och hör sig själva. Kan man även se en sådan här övning som ett led i att ta plats som enskild individ och att våga göra sin röst hörd?

En observation med barn

Tid och plats: Guldhedens bibliotek, Dr Fries torg. 30 sept kl. 14.00-16.00.

Närvarande: Sex barn i årskurs fem som går på fritids, fem vuxna och jag. De vuxna består av projektledaren samt två personal från projektet, en filmare och en fritidspedagog.

Det är det tredje kurstillfället av sex. I uppgift till den här gången skulle barnen ha filmat fem platser som de inte tyckte om/eller ville ändra på. De håller på och redovisar vad de har filmat när jag kommer in i rummet.

Ville redovisar sina fem platser och säger: *”Det här gjorde jag i morse”.*

En av platserna är en vändplan nedanför huset där han bor. Det han har reagerat på är att folk parkerar där trots att det är förbjudet. *”Ibland står de där i veckor... vi cyklar där nere.”* En klasskompis fyller i och berättar att han bodde i det området förut och sa att vissa står där för att de inte vill betala.

Nästa plats är en gångtunnel där lamporna är trasiga.

Ville: *”Stan fixar aldrig det.. och det är folk som klottrar på lamporna. Det tycker jag är dumt.”*

Nästa elev som ska redovisa är Lisa. *”Domedagen är nära”* har hon döpt sin film till. Hon har filmat Ville och sig själv när de spekar i en av skolans korridorer. Vi ombeds att gissa vad det är för ljud hon har lagt på i bakgrunden. Ingen gissar rätt. Det visar sig vara ett får som bräker i slow motion. Hon har inte gjort hemuppgiften med fem platser men däremot experimenterat med ljud och får en positiv kommentar om det.

Nils har fotograferat och filmat två platser. Den ena har han döpt till *”Min läskiga bakgård.”* Gården ligger i mörker och han har lagt på musik som förstärker känslan av mystik och har använt svartvitt foto.

Nästa plats som han har valt är *”vår tomma yta på skolgården”.*

Nils: *”Vi borde haft fler lekställen.”* [...]

Kommentar från gruppen: *”Man märker hur ljudet spelar roll.”*

Projektledaren: *”Finns det några likheter mellan platserna?”*

Barnen: *”De är otrevliga.”*

Barnen: *”Folk har gjort dom otrevliga – slängt saker.”*

Barnen: *”De är otrygga.”*

Barnen: *”Otryggt till exempel vid övergångsstället.”*

Projektledaren: *”Är skolgården otrygg?”*

Barnen: *”Nej.”*

Barnen: *”Jo, för man vet aldrig om det kan komma en vild NN (namn) och attackera en!”*

Barnen: *”Otäcka ställen – inte tillräcklig belysning.”*

Barnen: *”Tråkiga platser, kyrkan som var smutsig, folk slänger snus och cigaretter. För lite att göra på skolgården.”*

Barnen: *”Det är folk som missbrukar platserna.”* [...]

Projektledaren: *”Vad är svårast att lösa?”*

Barnen: *”Nedskräpning.”*

Projektledaren: *”Skulle det bli bättre om man gjorde platserna fina?”*

Barnen: *”De bryr sig inte om det.”*

Projektledaren: *”Är det nån av de här platserna som ni själva kunde ordna?”*

Ville: *”Pulkabacken. Vi skulle till exempel kunna rycka upp brännässlorna. Jag kan ta med mig redskap från landet. Men det blir säkert tre kilo ogräs.”*

Pedagogen: "Var kan man göra av ogräset?" (berättar om komposten vid skolan)

Projektledaren: "...och skolgården?"

Ville: "Vi kan föra vidare till klassrådet – som tar upp det i elevrådet där rektorn sitter med."

Min reflektion: Alla barn hade inte gjort hemläxan och flera hade gjort den i sista minuten trots att fritidspedagogen hade ringt och påmint barnen. En av dem, fick jag reda på senare, skulle ha behövt en anpassad uppgift på grund av synnedsättning.

Barnen beskriver delvis problem ur sitt eget perspektiv (pulkabacken, skolgården t ex) men verkar också vara färgade av vuxnas åsikter (t ex att man inte ska parkera på fel ställen). Eftersnacket som följde efter att de hade tittat på varandras filmer gav barnen en möjlighet att reflektera kring hur de skulle kunna påverka de miljöer som de hade valt ut. Barnen uttryckte en tydlig önskan om delaktighet och såg även sin egen möjlighet att påverka pulkabacken och skolgården.

Deltagarnas upplevelser av projektet

Observationerna som gjordes som en del av dattainsamlingen bidrog till ett intryck av vad som hände i de olika grupperna. Men för att få reda på hur deltagarna upplevde projektet, behövde jag ställa frågor till dem. Här nedan redovisas resultat från främst enkäter och intervjuer. Tabellrubrikerna beskriver vilka frågor som deltagarna har besvarat.

Hur ofta använde de en surfplatta innan projektet?

Kunskaper om hur man använder en surfplatta varierade mellan de unga och de äldre deltagarna. Nästan alla barn och unga hade tidigare erfarenhet av det (20 av 21)⁸. Åtta av deltagarna

hade aldrig använt en surfplatta. Det var som förväntat fler seniorer som saknade förkunskaper om en iPad innan projektet (se tabell 2).

Tabell 2. Hur ofta använde du en surfplatta (iPad) innan du gick med i projektet?

	Alla	Barn/ unga	Äldre
Varje dag	4	2	2
Någon gång i veckan	3	3	0
Mer sällan	5	2	3
Aldrig	8	1	7
<i>Totalt</i>	<i>20</i>	<i>8</i>	<i>12</i>

Att många seniorer var nybörjare i att använda en surfplatta märktes även vid observationerna. Följande anteckning är hämtad från en observation av den äldsta gruppen nybörjare:

Arne hade funderat över om man var tvungen att hålla inne knappen när man filmade. Han berättar för mig att han hade frågat Lars hur man gjorde. De hade lagt märke till att den runda symbolen ändrades till en fyrkant när filmen var igång, men det var inget som de hade fått någon information om utan något de hade klurat ut själva.

Visste de hur man filmar?

Förkunskaperna om hur man filmar med en iPad varierade också bland deltagarna när projektet startade. Åtta av dem uppgav att de hade mycket kunskaper innan, fyra hade lite kunskaper medan så många som åtta personer inte hade några kunskaper alls. Det var som förväntat fler bland de yngre deltagarna som hade filmat tidigare. De som hade filmat tidigare hade ofta använt sin mobil. Ingen av dem hade använt det redigeringsverktyg (iMovie) som användes i projektet (se tabell 3).

8 Högstadiungdomarna fick en enkät med öppna svarsalternativ (ej skalor) varför deras svar inte är medtagna i tabell 2 men däremot medtagna bland dessa 21 barn och unga.

Tabell 3. Visste du hur man filmar med en surfplatta (iPad) innan du gick med i projektet?

	Alla	Barn/ unga	Äldre
Ja, mycket	8	2	2
Ja, lite grand	4	6	2
Nej	8	0	8
<i>Totalt</i>	<i>20</i>	<i>8</i>	<i>12</i>

Högstadiungdomarna fick i stället besvara en fråga om de visste hur man redigerar film innan projektet. Tio av tretton svarade ja på den frågan. Tre av dem uppgav att de hade ganska mycket kunskaper om redigering.

Tänkte de på sin boendemiljö innan projektet?

På frågan om de hade tänkt på sin boendemiljö innan projektet, var det många som svarade ja (16 av 20). Det var fler yngre som hade tänkt mycket på sin miljö jämfört med de äldre (se tabell 4).

Tabell 4. Tänkte du på din boendemiljö innan du gick med i projektet?

	Alla	Barn/ unga	Äldre
Ja, mycket	8	5	3
Ja, lite grand	8	1	7
Nej	4	2	2
<i>Totalt</i>	<i>20</i>	<i>8</i>	<i>12</i>

Ja lite, men jag tänkte mer på det. Jag tog till exempel upp att några byggnader var riktigt tråkiga och gråa och man får spica upp dem lite. Och att man får vara lite strängare med att slänga tuggummi och fimpar och så. (pojke 11 år)

Ja, det kan man säga, det är väl så med alla människor som är vid sina sunda vätskor. För då tänker man på hur det ser ut och hur det fungerar med allmänna kommunikationer och så vidare och hållplatser för färdtjänsten och flexlinje och sådär. (man 93 år)

Förväntningar på projektet?

Förväntningar påverkar ofta upplevelsen av det man är med om. Bland de äldre hade det funnits förväntningar på att de skulle lära sig hantera en surfplatta i det här projektet.

Lite för avancerat för mig, var inte vad jag tänkte. Trodde att jag skulle lära mig plattan. Det hade varit en sån kurs innan. (kvinna, 78 år)

Många förväntade sig att de skulle lära sig filma och lyckades med det på ett sätt som kändes bra när projektet var klart.

Att jag skulle lära mig hantera det här. Det infriades och var kul. (man, 75 år)

Att lära mig filma, se med nya ögon. (man, 77 år)

Några av seniorerna hade anmält sig till projektet för att de tyckte det var roligt att det hände något nytt. Det många saknade var att få en tydlig beskrivning av syftet med projektet redan från start. Det hade tagit tid att förstå att syftet var att filma miljöer som de skulle ha synpunkter på. Följande citat är hämtat från en fokusgrupp med de äldsta seniorerna på Framnäsgränd.

Intervjuare: Vad fick er att tacka ja till att vara med?

Arne: Det var väl i första hand för att det kändes intressant att överhuvudtaget delta i det här och dessutom intressant att lära sig filma och fotografera lite mer än det man kan förut. Det jag saknar däremot är vad syftet är med hela projektet.

Intervjuare: Det kan vi återkomma till.

Lars: Jag håller med föregående talare.

Intervjuare: Att det var intressant och att du ville lära mer?

Lars: Ja.

Ellen: Det som föregående talare sagt.

Intervjuare: Har ni inget mer att tillägga?

Ellen: Ja, men man var väl lite nyfiken på det hela. Det är väl att man vill komma ut på något i stället för att sitta hemma och titta på väggarna. Att ha ett mål.

En av gymnasisterna hade gått med i projektet för att få göra sin röst hörd.

Jag visste inte alltför mycket. Jag tänkte att det skulle bli kul att få ha en röst i samhället eftersom att projektet var en del av Göteborgs Stad. (flicka 17 år)

Men barnen menade att de inte hade haft några särskilda förväntningar på projektet.

Inga särskilda. (pojke 11 år)

Vad tyckte de spontant om projektet?

På frågan om vad de tyckte om projektet var cirka hälften positiva⁹. 16 av 32 tyckte att det var bra eller jättebra. Det var fler äldre som var positiva medan det var fler som var negativa bland ungdomarna (se tabell 5). Det som inte framgår av nedanstående tabell är att de deltagare som var negativa inom gruppen barn och unga enbart var högstadieungdomar.

Tabell 5. Vad tycker du om projektet?

	Alla	Barn/unga	Äldre
Jättebra	8	2	6
Bra	7	4	3
Ganska bra	4	2	2
Dåligt	1	8	1
Totalt	20	8	12

De spontana kommentarerna handlade om att projektet upplevdes stimulerande, lärorikt och roligt.

Jätteviktigt för aktiva seniorer. Ny kunskap en bra medicin, med förhoppningsvis få biverkningar. (man, 77 år)

Jaa, det allmänna omdömet menar du? Det var mycket intressant, det var lärorikt. Erfarenheterna jag fick då... även om man ska lägga någon kritisk synpunkt på det hela fick jag en känsla av att det var lite uppblåst med så enormt mycket människor inblandade. (man, 93 år)

Det var okej. Det är bra att vi fick möjligheten att tycka till om vår miljö. (elev, åk 7)

Högstadieungdomarna uppskattade främst att få filma och redigera.

Jag fick lära mig hur man redigerar vilket var kul. (elev, åk 7)

Kritiska synpunkter från seniorerna handlade om att de upplevde projektet som lite för storvulat och att de inte hade fått lära sig använda en surfplatta, vilket flera av dem hade förväntat sig. Bland högstadieungdomarna var många kritiska mot genomförandet av projektet.

Dåligt, mycket läxor och man gjorde inget produktivt förrän sista dagen. (elev, åk 7)

9 Högstadieläverna fick en öppen fråga om vad de tyckte spontant om projektet som tolv av tretton elever besvarade. Dessa svar har kodats av mig utifrån om de var positiva, både positiva och negativa alternativt neutrala eller enbart negativa.

Några högstadieelever var kritiska till att politikererna inte hade kommenterat deras filmer och att de inte tyckte att kameran i surfplattorna var av tillräckligt god kvalitet. Alla gillade inte heller den uppmärksamhet som de fick med sin film.

Motiven till att medverka i projektet verkar ha påverkat omdömet om projektet. Flera av gymnasisterna hade främst gått med i projektet för att tjäna pengar.

Ganska bra. Jag var med bara för att tjäna pengar.
Gillar inte att filma egentligen. (pojke, 16 år)

Det blev tydligt efter ett tag att gymnasieungdomarna som hade tackat ja till att vara med i projektet hade haft svårt för att prioritera det. Följande beskrivning är hämtad från en observation med gymnasieungdomarna:

Projektledaren och pedagogen försöker entusiasmera med olika förslag på hur hon kan lägga upp sin film, med 70-talsvibb á la Rädda Almarna, iscensätta trädkrämning och så vidare. Tjejen ver-

kar skeptisk, är tyst. Säger sedan att hon ju prioriterar skolan och har inte riktigt vetat hur mycket tid hon ska lägga på filmen och hur mycket hon ska lägga på skolan, att balansen har varit svår.

Vad bidrog projektet till?

Tjugo av deltagarna fick besvara en fråga om vad projektet främst hade bidragit till där det var möjligt att ange max tre svar. Det vanligaste svaret var att det hade bidragit till kunskaper om filmning (15 av 20 personer). Andra svar som var vanliga var att projektet hade bidragit till att deltagarna hade fått syn på sin närmiljö (8 personer), en känsla av att kunna påverka (7 personer) och att det hade varit ett roligt tidsfördriv (7 personer).

Det var relativt sett fler barn och unga som upplevde att projektet hade bidragit till kunskaper om filmning (7 av 8 barn/unga) jämfört med bland de äldre (8 av 12 äldre). En annan skillnad var att en större andel barn och ungdomar svarade att projektet hade gett dem en känsla av

Ett kurstillfälle med barnen som gick i årskurs 5. Platsen är på Guldhedens bibliotek. En av projektets personal och fritidspedagogen är med på bild.

att kunna påverka (4 av 8) jämfört med bland de äldre (3 av 12), se tabell 6.

Tabell 6. Vad har projektet framför allt bidragit till? (max 3 svar)

	Alla	Barn/ unga	Äldre
Har fått syn på min närmiljö	8	4	4
Ett roligt tidsfördriv	7	3	4
Nya bekanta/vänner	1	0	1
Kunskaper om filmning	15	7	8
Känner att jag kan påverka	7	4	3
Kunskaper om hur samhället fungerar	1	0	1
Annat, vad?	4	2	2
<i>Totalt antal svar</i>	<i>43</i>	<i>20</i>	<i>23</i>

Högstadiungdomarna fick i stället besvara en fråga om vad de hade fått ut av projektet. Fem

av dem tyckte inte att projektet hade gett dem någonting eller att de inte visste. Fyra svarade att de hade blivit mer uppmärksamma på sin närmiljö och ett par att de hade lärt sig mer om samhället och att de kunde påverka.

Jag såg på min närmiljö på ett annat sätt än vad jag sett på den förut (dålig förklaring). (elev, åk 7)

Två upplevde att de hade lärt sig redigera film. Ett par andra menade att projektet hade gett dem en pinsam erfarenhet av att behöva gå runt och filma med en surfplatta på stan.

Pinsamhet och då syftar jag på att man gick runt med iPad på stan. (elev, åk 7)

Sammantaget varierade upplevelsen av projektet. En av de äldre personerna som intervjuades hade till exempel fått ett nytt socialt sammanhang genom projektet.

Lärorikt och gav också ett nytt socialt sammanhang. Sen jag blev pensionär har jag varit aktiv och gjort olika saker. Tycker det är roligt. (kvinna, 71 år)

Ett kurstillfälle med den äldsta gruppen deltagare i projektet som brukar träffas på Framnäsågårdens träffpunkt. På bilden syns även personal som arbetar på träffpunkterna i stadsdelen.

Lärde de sig att filma?

Som tidigare nämnts upplevde de flesta att de hade fått ökade kunskaper i filmning genom projektet. De som svarade att de hade lärt sig mycket var framför allt barn och unga (6 av 8 deltagare). Det var endast seniorer som uppgav att de inte hade lärt sig att filma (se tabell 7).

Tabell 7. Har du lärt dig mer om hur man gör film i projektet?

	Alla	Barn/ unga	Äldre
Ja, mycket	11	6	5
Ja, lite grand	6	2	4
Nej	3	0	3
Totalt	20	8	12

Vi var tre som var ganska dåliga. Jag lärde mig inte filma. (kvinna, 78 år)

Flera av deltagarna tyckte att det hade varit roligt och inspirerande att lära sig hur man gör film.

Ja, så pass mycket att jag gick och köpte mig en iPad av sista snittet. Jag hade bara en gammal trög dator innan, den använde jag knappt. (man, 75 år)

Att bli introducerad i Imovie. Men det var ingen lång kurs... man kan inte göra underverk. Men vi jobbade ju hemma också. (– Fick du den support du behövde?) Ja verkligen. C. var väldigt kunnig. (kvinna, 75 år)

Idéer om hur man gör film. (pojke, 16 år)

Jag kunde lite innan, men hade inte använt den apen. Hade raderat den på min iPad för att jag ville få mer minne. (flicka, 11 år)

Tänkte de mer på sin närmiljö?

Sexton av tjugo deltagare som fick den här frågan svarade att de upplevde att projektet hade bidragit till att de tänkte mer på sin närmiljö. Det var fler äldre som uppgav att de tänkte mycket mer på den efter projektet (7 av 12 jämfört med 1 av 8). (se tabell 8). Bland högstadieungdomarna svarade fem av tretton att projektet gav dem mer kunskap eller perspektiv på närmiljön.

Tabell 8. Har du börjat tänka mer på miljön runt din bostad?

	Alla	Barn/ unga	Äldre
Ja, mycket	8	1	7
Ja, lite grand	8	5	3
Nej	4	2	2
Totalt	20	8	12

Några av deltagarna tänkte ganska mycket på boende-/närmiljön sedan tidigare, medan andra inte hade gjort det.

(– Tänkte du på din närmiljö innan projektet?) Neej, inte särskilt. (– Tänker du mer på den nu?) Ja lite grand. (– Är det fler saker som du vill ändra på?) Ja, skolgården, den är jättetråkig, bara massa asfalt. Skulle vilja ha träd och stenar där, en hel skog. Stora träd som man kan klättra i. (–Har du berättat det för någon?) Jag tänker lägga en lapp i klassrådslådan, men inte om en hel skog för det tror jag inte de har råd med. (flicka, 11 år)

Även om de hade tänkt på miljön, menade några att det blev annorlunda när uppgiften var att filma miljön och framföra ett budskap.

Vet inte riktigt, inte så formellt och inte med film. Har alltid uppskattat den. Har bott här nästan hela mitt liv. (kvinna, 75 år)

Jag har fått en större förståelse för min omgivning och tittat runtomkring mig på ett sätt som jag inte har gjort innan. (flicka 17 år)

Filmerna som deltagarna gjorde inom ramen för projektet vittnar om deras olika tankar om miljön runtomkring. Den äldsta gruppens filmer illustrerade problem som påverkade dem i vardagen. Exempelvis filmades en återvinningscentral som var placerad på ett sätt som gjorde det svårt att slänga skräp för personer som använder rullator. Andra exempel var stora träd som skymde solen på balkongen, avsaknad av bänkar att vila på och buskar som växte långt ut på trottoaren och tvingade ut dem på gatan eller cykelbanan.

De unga hade synpunkter på sin skolmiljö, på vägen till och från skolan och att det fanns för lite platser att vara på, på fritiden. Några gick in i debatten kring om Heden ska bebyggas eller inte. Några av deltagarnas filmer innehöll förslag på innovationer, t ex att man skulle kunna sätta ut färgglada papperskorgar som verkligen syntes för att minska skräpet på stan.

Några filmer skildrade åsikter om miljön i största allmänhet i stället för synpunkter på den fysiska miljön. Exempelvis filmer som tog upp matsvinn och miljöbussar¹⁰.

Bidrog projektet till ökad delaktighet?

Delaktighet – vad händer på dialogmötet?

Den 16 december genomfördes ett dialogmöte där deltagare från projektet och tjänstemän och politiker samlades för att titta på filmerna som hade gjorts. Frågan är om ett sådant här tillfälle blir ett tillfälle för dialog? Vad händer när de som har makt och inflytande över den fysiska

miljön sitter med i rummet?

Mötet började med en gemensam stund där projektet presenterades. Sen följde en gruppdiskussion i tre mindre grupper. Jag stannade kvar och lyssnade på en av grupperna som leddes av C. och K. Det var cirka 20 personer i rummet: projektdeltagare, politiker, tjänstemän, pedagoger och stadsdelschefen. Eleverna i årskurs fem satt längst fram medan tonåringarna satt längst bak i rummet. Några filmer visas upp efter godkännande från den person som hade gjort filmen. Hen fick säga något om sin film innan den visades om hen ville. Efteråt följde frågor och reflektioner från de andra i rummet.

M. som arbetar med stadsutvecklingsfrågor kommenterade Lars film. Hon frågade om han fick uttryckt det han ville med filmen. Han berättade att den sneda lyktstolpen och staketen som gatuarbetarna hade lämnat kvar på gatan som han hade skildrat i sin film, nu hade rättats till. Men de avsågade träden fanns kvar och *”fåg-larna har jag inte sett än.”*

Lars hade även filmat en nerklottrad elstation. C. ställde en fråga till ungdomarna: *”Reagerar ni på klotter?”* Någon av dem svarade att det berodde på om det var fint gjort eller inte. *”Bara en tag är inte så kul.”*

M. sa att de skulle se över Guldheden och kunde ta med sig synpunkterna från Villes film. Till exempel titta på den dåliga sikten vid övergångsstället, de trasiga lamporna i gångtunneln och slyn vid pulkabacken. [...] C. berättade att alla filmer skulle lämnas till Synpunkten¹¹.

En tjänsteman från park- och naturförvaltningen tyckte att det här med film var en bra metod: *”Vi har en felanmälnings tjänst och får in mellan 600 till 1000 ärenden per år. Här fick jag reda på vad som behövde göras och var. Det går annars åt mycket tid att leta upp var dessa finns.”*

¹⁰ Alla filmer från projektet ligger på Vimeo: <https://vimeo.com/lifefilming>

¹¹ Synpunkten är en webbplats där synpunkter på den kommunala servicen kan lämnas.

Min reflektion: Vid det här tillfället blev det en dialog med utgångspunkt från filmernas innehåll där ansvariga tjänstemän och politiker från staden tog del av innehållet och intresserade sig för vad enskilda personer hade synpunkter på. Det blev ett utbyte mellan olika parter och perspektiv, vilket kan tolkas som ett tecken på delaktighet. Om mötet upplevdes skapa en känsla av delaktighet bland projektdeltagarna eller inte, framgår av svaren på enkät- och intervjufrågorna nedan.

Upplevd delaktighet

På enkäten som delades ut direkt efter sista kurstillfället svarade 7 av 20 deltagare att upplevelsen av att kunna påverka var ett av projektets främsta bidrag. När intervjuer och frågor ställdes efter att hela projektet var färdigt svarade 10 av 27 deltagare att projektet hade bidragit till en upplevelse av ökad delaktighet. Fem var tveksamma till om det hade haft en sådan betydelse, medan tolv svarade nej på frågan. De som tyckte att projektet hade bidragit till en upplevelse av ökad delaktighet lyfte fram betydelsen av att de kommunala tjänstemännen hade uppmärksammat deras filmer.

De som upplevde att de hade blivit lyssnade på i det här projektet beskrev det som något nytt och positivt.

Det har varit en ny upplevelse att tänka vad skulle kunna ändras här och tänka att det faktiskt är någon som kommer lyssna. (flicka, 17 år)

Jag tycker att det var väldigt kul... att stadsdelsnämnden var intresserad av en dialog med olika grupper, pensionärgruppen också. Det var positivt. Och att man kunde göra det via en annan media än att skriva en inlägga och så. (kvinna, 75 år)

Det som var positivt, om man ska hålla sig till det ett ögonblick, var att jag fick gehör för, det hade

man inte väntat sig, det får man inte i vanliga fall. Eftersom jag både hade filmat och tagit stillbilder på vissa saker här i närheten fick jag ganska omgående svar från kommunens tjänstemän som handlade om de här sakerna [...] Där har de t.o.m. skrivit och tackat för synpunkterna och att de ska ordna med det. Men det blir väl inte förrän det blir vår, som vi får hoppas att det blir även i år. (man, 93 år)

Samtidigt som deltagarna var positiva till att få uppmärksamhet för sina synpunkter fanns det en skeptisk hållning till vilket inflytande de kunde få. En av dem trodde att kommunens lyhörighet kanske var temporär och bara visade sig när det pågick ett projekt.

(– Upplever du att du har fått ett starkare inflytande?) Ja det tycker jag, men och det är ett viktigt men. Man vet ju inte om detta är ett tillfälligt tillstånd hos kommunen och dess representanter och att vi höll på med det här med Life filming... Och att de inte vågade låta det ligga i en byrålåda. Kan hända att det återgår till vardagen och att det blir liggande i framtiden.” (man, 93 år)

(– Tror du att du kan påverka byggnader och så med din film?) Inte riktigt men det är väl värt ett försök.) (pojke, 11 år)

Det kändes inte som om videosarna skulle göra skillnad för att det enda de hade fått igenom med det här var en parkbänk. (elev, åk 7)

En flicka hade gjort en film där hon ritade sin väg till skolan och föreslog en förändring som skulle ge henne kortare väg. Förslaget handlade om att göra det möjligt att korsa spårvagnsspåren genom att öppna upp staketet och göra en övergång. Hon hade skickat in sin idé till Göteborgs Stad, men fått en kommentar om att det inte gick att stoppa spårvagnarna. Hon upplevde sig missförstådd för att det inte var det hon menade. Hon tyckte att det skulle ha räckt med

Ett kurstillfälle med nybörjare på Mötesplatsen där deltagarna går runt och fotograferar eller filmar. På bilden syns även personal som arbetar där.

en övergång med varningssignal.

Några av deltagarna upplevde även att projektet hade gett dem ett ökat självförtroende, vilket både var knutet till upplevelsen av att ha blivit lyssnad på och att ha vågat ge sig på det här med att filma.

(– Tycker du att det har gett ett ökat självförtroende, det här projektet?) Ja det kan man nog säga att det har gjort. I och med att man vinner gehör för sina synpunkter kan man bli lite stolt över sig själv.
(man, 93 år)

Jo, man har vågat göra det. Skulle aldrig drömt att våga filma om man ser lite hur det fungerar. (kvinna, 72 år)

Lite ökat självförtroende inom redigering. (elev, åk 7)

Andra hade ett gott självförtroende redan innan projektet.

[Skratt] Det hade jag redan innan. (man, 75 år)

Bidrog projektet till ökad förståelse mellan yngre och äldre?

Från intervjuer och frågor via e-post

Frågan om deltagarna upplevde en ökad förståelse mellan generationerna genom projektet ställdes som en fråga när projektet var avslutat. En person svarade knapphändigt och flera personer hade inte varit med vid de tillfällen då äldre och yngre träffade varandra i projektet, varför alla inte har besvarat frågan.

Alla som hade varit med på dialogmötet i december var dock positiva till att det var olika åldrar med i projektet. De äldre var imponerade över filmerna som barnen och ungdomarna hade gjort och att de unga var så duktiga på att prata fritt, tänka och förmedla sina åsikter.

Ja väldigt intressant med gruppvisningen. Roligt vad de [unga] tänker om Heden. De tänker utifrån sina förutsättningar. En väldigt bra kombination. De pratade lite fritt. (kvinna, 72 år)

(– Och att det var barn och ungdomar med i projektet, vad tycker du om det?) Det var jätteroligt, jättebra. (– Tycker du att du fick en ökad förståelse?) Ja, absolut och jag var förvånad över att de tänkte så mycket [skratt] som en gjorde, en flicka som ritade så fint och berättade hur hon fick korsa sin väg när hon skulle gå till skolan och berättade hur hon skulle vilja ha det. Hon ville ha ett övergångsställe i närheten. Det var jättebra. (man, 93 år)

Av högstadieungdomarna tyckte hälften (7 av 13) att de hade fått lite mer förståelse för äldre personers perspektiv. Eleverna i årskurs fem uppskattade att det hade varit deltagare i olika åldrar med på dialogmötet. En av dem reflekterade över att de kunde ha så olika tankar kring samma sak, i det här fallet höghus.

(– Tyckte du att det var kul att se pensionärernas filmer också?) Ja... (– Hade de filmat andra saker än ni som var barn?) Ja. (– Kommer du ihåg någon film?) Ja... att någon annan noterade höghuset men inte på grund av färgerna... att de hade sagt nånting om höghus, men att de inte träffade varann så mycket... (pojke, 11 år)

Jag tyckte workshopen var kul. (– Vad var det som var kul?) Det kändes trevligt, framför allt när vi var i mindre grupp... (– Vad fick du för reaktioner på din film?) Att de tyckte att den var bra. [...] Roligt att det var olika åldrar, har inga särskilda synpunkter på det. (– Du kanske träffar andra äldre privat?) Nej, för alla är döda. (flicka, 11 år)

Från dialogmötet

På dialogmötet noterade jag hur deltagarna reagerade på de filmer som visades. Den gemensamma filmvisningen innebar ett delande

av perspektiv. Filmerna som en pojke i årskurs 5 hade gjort, som bland annat handlar om dålig belysning i en gångtunnel kommenterades av en av de äldre kvinnorna i rummet. Hon berättade att hon själv tyckte att det kändes otäckt när hon gick hem från en hållplats när det var kväll och mörkt, precis som i gångtunneln som visades i pojkens film.

Några filmer innehöll även potentiella konflikter. En film, som hade gjorts av en äldre deltagare, handlade om matsvinn. Filmen riktade bland annat kritik mot att för mycket mat slängs i skolorna. Filmaren föreslog att det skulle lagas mindre mat för att minska svinnet och att eleverna skulle kunna ta en smörgås om maten inte räckte. Detta fick en högstadielev som satt i rummet att reagera.

Ofta är det ingen mat kvar när vi kommer, så vi får ingen mat.

En pojke i årskurs 5 berättade att de hade en ”pannkaks- och pizzalinje” på hans skola, som innebar att eleverna fick välja mellan pizza eller pannkakor om de inte slängde mer än 40 kg mat per dag i tre månader.

Ett annat exempel var en film som en högstadielev hade gjort med budskapet att Heden inte skulle bebyggas. På filmen säger hon: *”Det kommer att sitta gamla människor och klaga på oss på sina balkonger. Vi ska få vara med och bestämma, för det är vi som kommer att ha det så när vi blir stora.”* Efteråt kommenterade hon detta och förtydligade att hon tyckte att människor i alla åldrar skulle kunna vara på Heden, men att det främst var ungdomar som använde platsen idag.

Förslag till förbättringar

Ungefär hälften av dem som hade varit med i projektet var positiva till det och hade inga synpunkter på upplägget eller genomförandet. De tyckte att det hade varit bra att de hade fått tänka till när de gjorde hemläxorna och upplevde att

de hade fått den support de behövde mellan gångerna.

Nej, bra att själv få klura ut vid 'läxorna'. (man, 76 år)

Det har varit jättekul och intressant. Det har gett mersmak. (kvinna, 71 år)

Jag tyckte det var roligt och lärorikt. Det var roligt att få ett kreativt utlopp under några veckor. (flicka, 17 år)

Den andra hälften hade blandade känslor och gav en del förslag till förändring. De förbättringsförslag som kom fram i gruppen som helhet handlade om att:

- få mer tid för eller slippa hemläxor (barn och högstadieungdomar)
- lära sig mer om olika inställningar för textningen (barn)
- lektionerna skulle vara bättre planerade och med bättre material (högstadieungdomarna)
- att få filma med kameror (högstadieungdomarna)
- upplägget borde anpassas till olika grupper (gymnasieungdomar)
- få göra längre filmer (gymnasieungdomar)
- få reda på hur mycket tid som krävdes för projektet (gymnasieungdomar)
- nybörjare behövde förkunskaper om iPad för att klara filmningen (äldre)
- syftet med projektet behövde beskrivas tydligt från början (äldre)

Att man skulle göra mer med inställningarna. Hur man kan göra texten större och använda fetstil, det hade jag velat... Tyckte att lärarna var bra och förklarade tydligt. (flicka, 11 år)

Jag vet inte om upplägget passade så bra för min grupp. Jag tror på en kortare mer intensiv filmperiod med mer workshops för att förstå programmet och hur man lägger upp en film, men annars tyckte

jag att det var ett riktigt kul projekt! (flicka, 17 år)

Kanske att man hade fått längre tid, 6 minuter för filmen¹². (pojke, 16 år)

Handledningen var ganska bra av projektledaren. Kanske lite mer definierat vad vi skulle göra, det var svårtolkat. Lite taget ur luften. Fick låna Ipaden och satt hemma och tränade. [...] att filma närmiljön... det var svårtolkat. Jag intervjuade folk och tyckte det var rätt kul. (man, 75 år)

Syftet tydligare och att man direkt skulle lämna in filmerna till stadsdelsnämnden. Jättepositivt att SDN var intresserade och satsade lite på det här. (kvinna, 75 år)

Skillnader mellan barn/unga och äldre

Skillnaderna i svar mellan barn/unga och äldre var ofta små och kanske ett resultat av slumpen. En tydlig skillnad var ändå att de äldre som deltog i projektet hade mindre erfarenhet av en surfplatta och mindre kunskaper om hur man filmar än barnen och ungdomarna. En annan skillnad i förutsättningar var att det var relativt sett fler barn och unga som uppgav att de hade tänkt mycket på sin boendemiljö innan projektet jämfört med de äldre.

Det var däremot en större andel äldre än barn och unga som var positiva till projektet. På frågan om vad projektet främst hade bidragit till var det en större andel barn och unga som upplevde att de hade fått ökade kunskaper om filmning. Det var även vanligare bland barnen och ungdomarna att projektet hade bidragit till en känsla av delaktighet/påverkansmöjlighet. Däremot var det fler äldre som tänkte mycket mer på sin boendemiljö efter att ha varit med i projektet.

¹² I stället för 5 minuter.

Skillnader relaterade till kön

Det var inga större könsskillnader i resultatet. Skillnaderna relaterade till kön var ofta små och kanske ett resultat av slump. Här beskrivs några skillnader som kan vara intressanta att notera även om det inte går att generalisera från dem.

Bland högstadiееleverna framkom en skillnad mellan pojkar och flickor i fråga om vad de fick ut av projektet där alla pojkar svarade att de hade lärt sig se på närmiljön med nya ögon. För övrigt var det inga könsskillnader i svaren från den gruppen.

De skillnader som kunde märkas i svaren från de andra grupperna var att en något större andel flickor och kvinnor uppgav att de inte kunde filma innan projektet (5 av 8 flickor/kvinnor jämfört med 3 av 12 pojkar/män) och inte heller tänkte på sin boendemiljö innan projektet (3 av 8 flickor/kvinnor jämfört med 1 av 12 pojkar/män).

På frågan om vad projektet främst hade bidragit till var det en större andel flickor och kvinnor som tyckte att det främst hade varit ett roligt tidsfördriv (4 av 8 flickor/kvinnor jämfört med 3 av 12 pojkar/män). Det var däremot en större andel pojkar och män som uppgav att projektet främst hade gett dem en känsla av att kunna påverka (5 av 12 jämfört med 2 av 8 flickor/kvinnor). Fler pojkar och män uppgav att projektet hade bidragit till att de hade lärt sig filma, medan fler äldre kvinnor inte hade lärt sig det.

Pedagogernas tankar

Jag genomförde några korta intervjuer med de pedagoger som var ansvariga för eleverna i årskurs fem och sju. Båda två var positiva till projektet och en av dem tänkte fortsätta använda film i sitt arbete och lära fler elever filma.

Väldigt roligt. Jag tänker gå vidare och jobba med iMovie och lära barnen, även andra grupper. Så personligen för mig i min yrkesroll så har det varit

roligt. Det har vidgat mina vyer. Och barnen som jag valde ut är de som jag känner lite mer och är vetgiriga och roliga. De tyckte det här var kul.

Läraren som arbetade med eleverna i årskurs 7 berättade att de hade uppskattat dialogmötet då de fick presentera sina egna filmer och även möta seniorerna i projektet. Att filmerna ”*kan bidra i skarpt läge*” det vill säga användas i kommunens arbete med fysiska miljöer, såg hon också som något positivt. Hon såg även ett värde i att eleverna fick kontakt med andra yrkesgrupper än enbart lärare genom projektet.

De kritiska synpunkter som pedagogerna lyfte upp handlade om lite olika saker. En av dem tog upp att det hade tagit lite för lång tid innan syftet med projektet blev tydligt och att det var svårt att veta vilken roll hon skulle ha i projektet – när skulle hon vara elevernas pedagog och när skulle hon själv vara ”elev”? Barnen som gick i årskurs 5 hade inte heller förstått allvaret med projektet, utan hade lekt när de gjorde sin film. Det gjorde att flera av dem var lite missnöjda med sina filmer när de skulle visa upp dem. Det hade varit bra om de hade fått lite längre tid på sig i projektet för att både hinna leka och sen göra något mer seriöst med filmen som verktyg.

Den andra pedagogen hade varit med i ett tidigare projekt kring generationsmöten med Högskolan för Design och Konsthantverk och Linda Sternö och hade förväntat sig ungefär samma upplägg den här gången. Hon hade gärna sett att eleverna hade fått möta seniorer genom hela projektet i stället för som nu enbart på slutet. Hon tyckte också att de började med den slutgiltiga filmen för sent och att de hade behövt disponera tiden på ett annat sätt. Hon tyckte även att upplägget på redovisningarna hade behövt varieras. Om de hade gjort en detaljplanering tillsammans innan de satte igång så hade hon kunnat tipsa om att göra det. Hemuppgifterna hade även försvårats av att alla elever inte bodde i stadsdelen Centrum.

När jag frågade om eleverna brukade ha svårt

för att hitta sina åsikter, ansåg hon inte alls att det var så, men att det kunde vara svårt att stå för sina åsikter inför alla andra i klassen eftersom många ogillade att stå i rampljuset.

Projektgruppens reflektioner

I början av projektet – reflektioner i förhållande till projektets mål

I slutet av september träffade jag projektgruppen för att ställa några frågor i samband med att de hade ett planeringsmöte. Med på mötet var ansvarig chef, projektkoordinatör och projektledaren. De hade då startat några grupper och pratade om planeringen av projektet framåt i tiden, bland annat det dialogmöte som de skulle ha i december. Chefen och projektkoordinatören som bägge är anställda i stadsdelen hade förväntningar på projektet om att det skulle bidra med inspel i stadsutvecklingen.

Vi har ju ett förändrat uppdrag i den nya stadsdelsreformen. Men vi famlar – hur gör man det? ... vi har haft ett uppdrag om äldres boende där vi har gjort en handlingsplan. Men många frågor äger ju inte vi. Det är park och natur, fastighetsägare... och det är också en förväntan att vi ska hitta varandra mer.

De såg projektets bidrag till ökad delaktighet som det viktigaste målet. De förväntade sig också att projektet skulle bana väg för nya metoder. Kunde Life filming vara en metod för att skapa delaktighet och inflytande?

Att vi ska hitta en metod för delaktighet och inflytande som kan användas i stadsplanering och i andra sammanhang. Tror att det är lättare att ta till sig filmer. Vi kan bana väg för ett nytt arbetssätt... och att vi ska lära personalen den pedagogiska delen. Det är ett delsyfte att min personal ska ha det här som ett verktyg och det skulle vara kul om även skolan och förskolan hade det.

För att materialet skulle bli användbart i stadsplaneringen krävdes det att filmerna beskrev konkreta saker.

Det kräver att det blir hyfsat konkreta saker som vi får med oss... Det kanske blir det här ytliga, att man vill ha grönt och härligt och promenadstråk.

Projektledaren, som vanligtvis arbetar som frilansfilmare, förväntade sig att projektet skulle generera roliga, det vill säga personliga filmer och att det skulle vara en meningsfull process för dem som var med. En svårighet för hennes del var att göra en bra avvägning mellan att inrikta sig på prestationer eller processen.

Svårt att prioritera ibland. Ska jag lita på processen eller tänka vad ska det bli?

I och med att det var bestämt att filmerna skulle visas upp för andra mot slutet av projektperioden, ökade kravet på prestation, vilket hon kände sig ansvarig för. Ett annat tema handlade om förhoppningar på att det skulle bli en äkta dialog mellan projektdeltagarna och representanter från kommunen. Det här projektet var lite speciellt på så sätt att det fanns en sådan möjlighet till det.

På min fråga om hur de tänkte kring målet att projektet skulle bidra till generationsmöten, berättade de att de olika åldersgrupperna enbart skulle träffas vid två tillfällen i slutet av projektet.

Vi tänker oss två dagar. Den första är mer internt... umgås och diskutera och den andra kommer övriga Göteborg in och en speeddejting och att det finns någon person som man kan möta... och andra dan att visa några filmer... de mest angelägna.

Anledningen till att de inte hade blandade grupper genom hela projektet var för att det blev för svårt att ordna rent praktiskt. Skolorna har sina studieplaner att följa vilket gör det svårt att skapa utrymme för ett projekt. Det hade också

blivit svårt att blanda yngre och äldre personer vid ”kurstillfällena” eftersom de har så skilda förkunskaper i att hantera en surfplatta. Även om projektet inte innehöll så många generationsöverskridande möten, skulle de få in olika åldersgruppers perspektiv via filmerna.

I ett beslutsperspektiv kan vi tjänstemän titta på filmerna och då ser vi ju ur olika perspektiv.

Projektet förväntades även bidra till ökade teknikkunskaper bland seniorerna. Projektledaren reflekterade kring att det var så stora skillnader i förkunskaper mellan de olika grupperna och att det inte gick att ha riktigt samma upplägg överallt. Hon hade önskat att hon hade kunnat ge nybörjarna längre tid, men det var svårt i och med att surfplattorna behövde användas i nya grupper när den ena kursen var slut.

För de äldre blir tekniken ett hinder... jag var med på Framnäs där det ändå går snabbt framåt. En hade till och med fått gjort en film med en kollega på träffpunkten.

På Mötesplatsen är de yngre och det påverkar [...]. Det varierar mellan olika grupper om tekniken är ett problem. I Expertgruppen¹³ är tekniken inte ett problem. Men damerna på andra ställen är rädda. [...] Det är helt olika kurser. Vi hade ett likadant upplägg men det blir inte bra. Man tappar nåt... för de äldre skulle missa en massa grundläggande trygghet för att inte vara rädd för ny teknik... att bli kompis med plattan. Men om man skulle göra så med Expertgruppen skulle det bli lekövningar.

Men eleverna som gick i årskurs fem, hade tagit sig an tekniken utan några problem.

För barnen behöver man dämpa... såg bilder av hur de leker med iPaden på skolgården. Men det är tråkigt att vara tråkig, det är en balansgång i hur sträng man ska vara... de hade klagat på skolan.

En svårighet som togs upp handlade om att re-

kryteringen av barn och unga hade försvårats av att sektor utbildning inte ville vara med när projektet startade, trots att de hade ställt sig bakom ansökan. Detta fick till följd att de hade behövt använda sina informella kontakter för att få med sig skolor och fritids i projektet.

Efter projektets slut

När projektet var slut blev jag inbjuden till ett eftersnack med projektgruppen. De som var närvarande då var projektkoordinatören, projektledaren och den pedagog i förvaltningen som hade arbetat mest med projektet. Syftet med mötet var att prata om lärdomar från projektet. På frågan om vad de tyckte hade varit roligast med projektet svarade de att det var när de fick in alla filmer och såg vad deltagarna faktiskt hade åstadkommit.

När man plockade in alla filmer.

Man blev glatt förvånad.

Likaså hade det varit roligt att dela glädjen när (äldre) deltagare blev förvånade över att de faktiskt hade kunnat göra en film.

De äldre, när de kommer över en viss tröskel, att de känner att de faktiskt har gjort nåt... när de lagt ihop en film med en speakerröst. Oj det blev en film!

Projektkoordinatören lade till den positiva bekräftelse som projektet hade fått från omvärlden. Hon hade fått positiva kommentarer från kollegor på utvecklingsavdelningen, från andra förvaltningar i kommunen och även ifrån media. Hon hade blivit kontaktad av lokal press och lokalradion. De hade läst på kommunens webbplats att det var premiärvisning och hade därför kontaktat henne.

Det här efterspelet, alla kommentarer... att det har gits emot bra.

De svårigheter som de hade stött på i projektet handlade bland annat om att de hade haft fel förväntningar på gymnasieungdomarna. De hade trott att den gruppen skulle vara självgående och se betalningen som de fick som en morot¹⁴. Men pengarna hade skapat fel incitament till att vara med i projektet. Så här i efterhand tyckte de att det hade varit bättre att rekrytera ungdomar med ett genuint intresse av bild och samhälle.

En av de största svårigheterna i projektet hade varit att få ungdomarna att tycka till om sin närmiljö utan att lägga saker i deras mun. Det som de till slut hade reagerat på, var ofta sådant som de hade läst om i tidningen. Om de skulle göra om projektet skulle de ha inkluderat en kurs i samhällskunskap, om hur en stad fungerar, relationen mellan stad och medborgare och om medborgarinflytande.

En annan svårighet handlade om hemläxorna. Det hade varit svårt att få barnen och ungdomarna att göra dem. Om de skulle göra om projektet skulle de ha använt träffarna till att göra filmer i stället och struntat i hemläxorna.

Men det skulle inte ha varit så lätt att skicka ut 10–11-åringarna på stan själva.

Likaså hade det varit bra att ha pratat med pedagogerna om deras roller sinsemellan innan de började projektet. Det hade uppstått situationer då det hade varit svårt att veta vad som förväntades av dem själva och av elevernas lärare eller fritidspedagog.

På frågan om hur de tyckte att det hade blivit med generationsmötena svarade de att de tyckte att det hade blivit bra. Förutom vid dialogmötet i december hade de också ordnat två mindre möten då gymnasieungdomar visade sina filmer för seniorer. Deras intryck var att deltagarna hade uppskattat att det var andra åldersgrupper med i projektet och att det hade skapats ett band mellan dem i och med att de deltog i samma projekt och hade gjort samma saker.

Det har känts som att det finns ett genuint intresse för varandras film. [...] Jag tycker att många barn och ungdomar har reagerat ganska förvånat på att det finns 93-åringar som gjort exakt samma sak som dom själva... det måste ha skapat ett osynligt band.

Om de skulle göra om projektet skulle de även ha lagt mer tid på att lära den äldsta gruppen att hantera en surfplatta innan de hade gått över på film. De skulle eventuellt ha använt en mindre surfplatta för att det är lättare att hålla en sådan. Nackdelen är att den har en mindre skärm vilket kan försvåra redigeringen.

För de äldsta blev tekniken för svår och jag fattade det för sent... Lärdomen är att vara mer pedagogisk, ta det långsammare och ge dem en grundkurs innan.

Hur kan lärdomar från projektet användas i kommunen?

Bland barn, unga och äldre

Life filming som metod kan användas i många olika verksamheter i kommunen t ex inom äldreomsorgens förebyggande verksamhet. Dessutom som en metod för medborgardialog inom samhällsplanering. När det här projektet startade hade metoden redan prövats i ett projekt på Mötesplatsen, som är ett kulturhus för seniorer. Metoden ansågs även vara användbar som metod i skolor och på fritids.

Att använda filmer som en del av medborgardialogen

Jag genomförde en intervju med två utvecklingsledare som arbetar med stadsutvecklingsfrågor i centrum. En av dem var projektets koordinator. Eftersom projekt Life filming handlade om kommuninvånarnas synpunkter på den fysiska miljön var det intressant att fördjupa sig i hur de

14 Gymnasieungdomarna som deltog i projektet hade arbetat med film som ett feriearbete sommaren 2015. För att motivera dem att vara med fick de samma ersättning i projektet som de hade fått då.

vanligtvis arbetar med medborgardialog. Deras uppdrag handlar främst om att arbeta med den sociala aspekten av hållbarhetsfrågan och att systematisera information knuten till detta. I sitt arbete samverkar de både internt inom stadsdelen och med stadens centrala förvaltningar såsom park och natur, stadsbyggnadskontoret och trafikkontoret.

De fokuserar på frågor som är aktuella, där det behövs ny information och tar både fram egen kunskap samt tar del av andras undersökningar. Informationen som tas fram ligger till grund för att skapa en gemensam kunskapsbas samt för prognoser och beslut i stadsdelen eller i kommunen som helhet.

De metoder som de använder sig av kallas för medborgardialog, vilket är ett samlingsbegrepp för trygghetsvandringar, workshops med mera. Syftet med dessa metoder är att undersöka medborgarnas önskemål. Ibland använder de enkäter, men oftast ställer de frågor när de träffar personer. Statistik över befolkningen och andra mer ”objektiva fakta” tar centrala enheter i staden fram. Stadsdelarna förväntas i stället bidra med de mjuka frågorna till exempel om hur platser används och upplevs. Det är inte alltid glasklart var gränserna går mellan olika förvaltningars ansvar när ett område ska förändras.

Jag ställde frågan om hur de hanterar information som står för en enskild individs önskemål jämfört med hela befolkningens behov och intressen. När blir en enskild persons åsikt intressant? En av dem berättade om ett barn som önskade sig en linbana på en lekplats som skulle förändras. Det gick att förverkliga i det specifika området. Men däremot inte ett önskemål som en kvinna med barnbarn hade. Hon ville kunna leka själv med barnen i samma lekredskap. Men den tanken har stannat kvar hos en av utvecklarna. Vilka redskap finns det som skulle kunna möjliggöra en sån idé?

Värdet i att använda film?

På frågan om vad de såg för värde i att använda film som en metod i sitt arbete svarade de att film ger mer information än enstaka bilder eller ord. Men de såg även nackdelar med att använda film. En nackdel var att de flesta myndigheter inte har lagt upp sin informationshantering utifrån att man ska kunna skicka in filmer, vilket skapar hinder. ”Går det att använda film som ett remissvar? Går det att diarieföra videoklipp?”

Vad de såg för för- och nackdelar med att använda film i sitt arbete har sammanfattats i nedanstående tabell.

Tabell 9. För- och nackdelar med att använda film som en del i medborgardialogen.

Fördelar	Nackdelar
Ger bättre sammanhang jämfört med fotografier. Får en bild av omgivningen, inte enbart en bild, ger mer information.	Kan upplevas som ”pratigt och puttrigt”. En film kan upplevas som för lång.
Innehåller mer information än ett foto, vilket ger en bredare bild av en plats och även ljud. Ett foto är alltid taget utifrån en enda vinkel.	Ett omständigt medium om man vill ha precis information. ”Exempelvis om jag ska göra något, vill jag inte se en instruktionsfilm varje gång. Kanske första gången, men inte sen”.
Går fortare att ta till sig än en text.	Kan ge en vinklad information och påverkas av bakgrundsmusik t ex. ”Men alla typer av information kan ju vinklas”.
Kan kommenteras.	Tungt, tar mycket utrymme (digitalt).
	Behöver en fysisk plats om man ska länka till filmen, vilket blir för omständligt. ”Jag ska inte behöva lägga upp min film på Youtube för att kunna skicka länken till någon”.

Konklusioner

Följeforskningen av projekt Life filming visar att förkunskaperna när det gäller att använda en surfplatta varierade mellan deltagarna när projektet startade. Ett flertal seniorer hade aldrig använt en surfplatta innan projektet. Likaså varierade förkunskaperna om hur man gör när man filmar med hjälp av en surfplatta. Många av deltagarna hade däremot tänkt på sin boende-/närmiljö redan innan projektet.

Resultatet visar att hälften av deltagarna var positiva till projektet (16 av 32 tyckte att det var jättebra eller bra). De flesta seniorerna var positiva medan de flesta som var kritiska var elever på högstadiet. Eftersom högstadiegruppens enkäter utgjorde en stor andel av allt material har deras upplevelser kommit att påverka helhetsbilden. Högstadieeleverna som hade haft projektet som en del av sin ordinarie undervisning hade upplevt kurstillfällena som oförberedda och att materialet som användes inte passade dem. Upplägget visade sig inte riktigt passa gymnasieungdomarna heller.

Projektets främsta bidrag upplevdes vara ökade kunskaper i filmning (15 av 20 deltagare) vilket framför allt gällde gruppen barn och unga. Några av seniorerna hade dock inte lärt sig filma och var också besvikna över att inte ha fått lära sig använda surfplattan mer generellt, vilket de hade förväntat sig. Vidare upplevdes projektet ha bidragit till ett ökat fokus på boende-/närmiljön (16 av 20 deltagare), framför allt bland gruppen äldre.

Däremot är det mer tveksamt om projektet kan sägas ha bidragit till en upplevelse av ökad delaktighet. Det var cirka en tredjedel som uppgav det (7 av 20 under pågående projekt och 10 av 27 efter projektets slut). Intervjuszvaren innehöll ofta en skeptisk hållning till vilket inflytande de som samhällsmedborgare kunde ha på sin boende-/närmiljö. Observationerna av gruppträffarna vittnade ändå om att projektet inbjöd till reflektioner kring de fysiska miljöer som deltagarna hade valt att filma och att möjligheterna att påverka miljön fanns med som ett diskussionsinlag vid dessa tillfällen.

De som upplevde en ökad delaktighet lyfte fram att detta var kopplat till att kommunen hade uppmärksammat deras filmer, att de hade fått återkoppling när de hade lämnat in sina synpunkter och i vissa fall att några av de störande inslag i miljön som de hade filmat hade åtgärdats. Det fanns även de som misströstade och inte såg sin möjlighet till påverkan eller upplevde sig missförstådda.

Projektgruppen var som helhet nöjda med projektet och kände sig stärkta av att det hade fått positivt gehör från externa parter och av media. Lärdomarna handlade om att vara tydligare kring sina roller i samarbetet med pedagogerna, att ge de äldsta deltagarna mer tid till att lära sig hantera surfplattan samt att inte betala ungdomar för att medverka för att det skapar fel incitament. De två pedagoger som intervjuades var som helhet positiva till projektet och en av dem

Diskussion

Boende- och närmiljön är för de flesta en utgångspunkt för olika aktiviteter samt har betydelse för upplevelser av trygghet och identitet (Lindahl, 2015). Vilka platser som är viktiga för enskilda individer varierar mellan olika grupper i samhället. Likaså skiljer sig olika människors åsikter åt i fråga om vad de betraktar som fint och fult. Genom att lyssna på samhällets medborgare kan förståelsen hos de experter som har i uppgift att arbeta med den fysiska miljön öka (Lenninger, 2008).

Projekt Life filming syftade till att testa en ny metod för att undersöka om filmer som utgår från kommuninvånarens egna perspektiv skulle kunna bidra med värdefull kunskap i arbetet med samhällsplanering. Det fanns även en förhoppning om att projektet skulle kunna bidra till en upplevelse av ökad delaktighet, ökade teknikkunskaper hos de äldre deltagarna samt generationsöverskridande möten (Göteborgs Stad Centrum, 2016).

Projektet bottenar i en ännu större fråga – den om hur man skapar ett socialt hållbart samhälle där alla människor oavsett bakgrund upplever att de har en plats. Med tanke på att barn, unga och äldre oftast inte har lika stora möjligheter till påverkan jämfört med personer i yrkesverksam ålder, fanns det en medveten tanke bakom att fokusera på dessa grupper i det här projektet.

Vilken betydelse har projektet haft för deltagarna?

Upplevelsen av att ha varit med i projektet varierade. Ungefär hälften av deltagarna var positiva medan den andra hälften var neutrala eller negativa. Det de framför allt hade fått med sig från projektet var att ha lärt sig mer om film. De som redan kunde filma uppgav att de hade fått ökade

kunskaper om vad som är viktigt att tänka på när man filmar samt kunskaper om redigering.

De seniorer som var mindre nöjda hade förväntat sig få kunskaper om hur man använder en surfplatta mer generellt. Några av dem hade inte heller lärt sig filma. De som uppgav det var alla kvinnor. Några av seniorerna såg projektet som ett roligt tidsfördriv och hade gått med i det för att det var roligt att ”det hände något”, vilket säger något om projektdeltagarnas varierande förväntningar.

Flera av högstadieungdomarna var kritiska till projektet. Framför allt till upplägget på lektionerna som de upplevde som oplanerade. Den gruppen var den enda som var med i projektet som en del av sin ordinarie undervisning, vilket skapar speciella förtecken eftersom lektionerna är obligatoriska. När lektionstid används till ett projekt innebär det även ett större mått av prestationskrav, eftersom det som görs då ska kunna ligga till grund för betygsättningen. Detta i kombination med projektgruppens begränsade erfarenheter av att leda verksamhet med den här åldersgruppen kan tänkas ha bidragit till att upplägget inte fungerade så bra som det var tänkt.

Gymnasieungdomarna var den enda gruppen som fick betalt för att vara med, men var paradoxalt nog den grupp som var minst motiverad. Efter projektets slut reflekterade projektgruppen kring sina förväntningar på att den här gruppen skulle vara självgående och särskilt motiverad i och med att de hade sysslat med film som feriearbetare under sommaren. Dessa förväntningar kom dock på skam.

Har projektet bidragit till ökad delaktighet?

På frågan om projektet bidrog till en upplevelse av ökad delaktighet blir svaret tveksamt. Det var ungefär en tredjedel som upplevde detta. Men frågan är vad man lägger i begreppet delaktighet och vilka ord som har använts i utvärderingen? Enligt delaktighetsstegen innebär information den lägsta graden av delaktighet medan inflytande och medbeslutande utgör de högsta graderna av delaktighet (Castell, 2013). De ord som har använts i följeforskningen för att fånga delaktighet är "att kunna påverka" vilket är synonymt med att ha "inflytande" på något, vilket innebär en hög grad av delaktighet.

Flera av seniorerna påpekade att det tog lång tid innan de hade fått klart för sig vad syftet var med projektet. Frågan är om resultatet hade blivit annorlunda om man i informationen hade tryckt på att projektet syftade till att skapa delaktighet? Projektet innehöll dessutom en avgränsning kring vilket område deltagarna uppmanades vilja påverka. Den potentiella delaktigheten skulle inte handla om vilket tema som helst, utan om den fysiska boende-/närmiljön i stadsdelen Centrum. Några deltagare missuppfattade uppgiften lite grand och gjorde filmer som handlade om miljön i största allmänhet. Frågan är om upplevelsen av delaktighet hade varit större om temat hade varit fritt och utgått från det som låg deltagarna varmt om hjärtat alternativt om filmerna skulle ha handlat om några specifika platser som stadsdelen ville ha synpunkter på.

Även om projektet inte upplevdes bidra till ökad delaktighet (inflytande) kan det ha bidragit till något som ligger i linje med det. En förutsättning för att en person ska vilja påverka sin boende-/närmiljö är att den personen har uppmärksammat den. Den medvetenheten verkar projektet ändå ha bidragit till genom att flertalet deltagare uppgav att de hade börjat tänka mer på sin närmiljö. En annan förutsättning för att vilja påverka är att personen i fråga ser sig som ett

subjekt som vill ta plats och uttrycka åsikter inför andra. Men alla är inte lika intresserade eller tränade på att göra det i det offentliga rummet. Projektgruppen reflekterade kring svårigheterna att få de unga att hitta ett tema som engagerade dem utan att lägga ord i deras mun. En av pedagogerna som intervjuades menade att tonåringarna inte hade svårt för att hitta sina åsikter men att alla inte ville stå för dem inför de andra i klassen. Liknande processer kunde jag märka när jag observerade en av grupperna av seniorer där synligheten framför kameran väckte starka reaktioner hos deltagarna.

Har projektet bidragit till ökade teknikkunskaper?

Det finns en risk för att äldre hamnar utanför i samhället på grund av samhällets ökade digitalisering (Skarsgård, 2014). Det finns hinder som gör att äldre personer har svårare för att ta till sig ny teknik (White m fl., 1999). Det är svårt att dra några slutsatser av att det enbart var kvinnor som uppgav att de inte hade lärt sig filma i det här projektet eftersom undersökningsgruppen var så liten, men om detta skulle vara ett generellt fenomen så ligger det i linje med en kartläggning som visar att äldre män oftare använder sig av IKT¹⁵ jämfört med äldre kvinnor (Nilsson, Sonn & Dahlin, 2010). Några av de seniorer som hade varit med i projektet upplevde att de hade fått ett bättre självförtroende genom att ha lärt sig göra film eller på grund av att de hade blivit hörsammade av kommunen. Den symboliska betydelsen av att ha lärt sig hantera ny tekniska inte underskattas. I en utvärdering av ett projekt där seniorer lärde sig använda en surfplatta framkom det att många upplevde en ökad delaktighet i samhället som var knuten till att ha lärt sig använda ny teknik (Lindahl, 2014).

Hur upplevdes det att möta andra åldersgrupper i projektet?

Projektet hade som delmål att öka deltagarnas förståelse för andra åldersgruppers behov och önskemål och att skapa generationsöverskridande möten. Då vår välfärdsmodell bygger på en solidaritet mellan generationerna ligger det i samhällets intresse att bidra till en sådan förståelse. Enligt forskaren Lars Tornstam är många unga människor okunniga om äldres livssituation och vice versa (Odén, 2011). För att skapa förståelse behöver generationerna mötas, men de flesta i samhället verkar umgås med människor i ungefär samma ålder snarare än korsa generationsgränserna (Nilsson, 2003).

De få möten mellan äldre och yngre som ägde rum inom ramen för det här projektet, upplevdes enbart som något positivt. Både yngre och äldre deltagare tyckte att det var intressant att ta del av vad andra åldersgrupper hade för synpunkter. De kunde ha olika perspektiv på ett och samma fenomen och fick möjlighet att vidga sina perspektiv i mötet med en annan åldersgrupp. Däremot var det för få generationsöverskridande möten för att detta skulle ge något bestående intryck hos merparten av projektdeltagarna.

De projektansvarigas beslut om att använda åldershomogena grupper när de lärde sig att filma var ett klokt beslut med tanke på att de äldre och yngre hade så olika förkunskaper. Om projektet hade kunnat pågå under längre tid, skulle de ha kunnat ha fler möten mellan generationerna eftersom det öppnade upp för en intressant dialog.

Hur kan projektets resultat användas framöver?

En lärdom från projektet var att upplägget behöver anpassas mer efter olika gruppers förkun-

skaper och tid. De äldre hade behövt fler gånger för att bli bekanta med surfplattan. Barnen i årskurs 5 hade kanske behövt några gånger till för att hinna leka av sig, medan ungdomarna hade behövt använda tiden mer effektivt vid träffarna till att filma och redigera på plats.

Life filming är en så pass öppen metod att den kan användas för olika teman och med olika målgrupper. De områden som har varit involverade i det här projektet – samhällsplanering, äldreomsorgens förebyggande verksamhet samt utbildning kan troligtvis ha nytta och glädje av den här metoden, likväl som kultur- & fritidsförvaltningen. Den enda begränsningen för att använda metoden är tillgång på tid, kunnig personal och surfplattor¹⁶.

Life filming som metod skulle kunna vara ett komplement till andra metoder som används för medborgardialog. Fördelen är att metoden kan bidra med konkreta bilder utifrån olika perspektiv, att film ger en bredare bild som även inbegriper kontexten jämfört med stillbilder och att film fungerar bra för att kommunicera ett budskap till externa parter. När Life filming skulle vara lämpligt att använda jämfört med andra metoder är något som kan undersökas vidare. Social Resursförvaltning i Göteborgs Stad anger några exempel på metoder för medborgardialog på sin webbplats:

Det finns ett antal metoder och modeller som kan användas för att involvera och skapa delaktighet. Vilka verktyg man väljer beror ytterst på planeringssituationen, syftet och förutsättningarna. [...] Metoder som använts är exempelvis: • Liv-rum-hus • Fokusgrupper • Trygghetsvandringar/cykelturer • Gå-turer • Medborgargrupper...

Här skulle Life filming kunna läggas till som ytterligare en metod.

Metoddiskussion

Upplägget med följeforskning har som styrka att jag som utvärderare har följt projektet från början till slut och varit med vid ett flertal aktiviteter för att kunna se och uppleva projektet med egna ögon. Alla grupper har blivit tillfrågade om deras syn på projektet vilket också är en styrka. Upplägget med en mix av metoder såsom enkäter, intervjuer och observationer bör också ses som en styrka.

Svagheter i genomförandet av utvärderingen är att en av grupperna (högstadieungdomarna) har besvarat en enkät mycket senare än de andra grupperna pga. en miss i kommunikationen. Det finns en risk för att detta kan ha påverkat resultatet på grund av minnets konstruerande karaktär. En annan svårighet som har påverkat den kvantitativa analysen är att den enkät som riktade sig till högstadieeleverna enbart hade öppna svarsalternativ till skillnad från enkäten till de andra grupperna.

Referenser

- Castell, P. (2013). *Stegen och trappan – Olika syn på deltagande*. Kapitel. Hämtad 2016-03-24 på publicationslib.chalmers.se
- Göteborgs Stad (2014a). *Skillnader i livsvillkor och hälsa i Göteborg, delrapport 2014*. Utvecklingsledare inom folkhälsa.
- Göteborgs Stad (2014b). *Äldres hälsa. En sammanställning av äldres hälsa i Göteborg, dec 2014*.
- Göteborgs Stad (2015). Förslag till Handlingsplan. Funktionsgrupp förebyggande 2015-04-23.
- Göteborgs Stad Centrum (2016). *Life filming – äldres och ungas behov och upplevelser i boendemiljön*. Rapport Hälsofrämjande och förebyggande enheten. Malin Hjalmarsson.
- Johansson, S., Löfström, M. & Ohlsson, Ö. (2000). *Projekt som förändringsstrategi – en analys av utvecklingsprojekt inom socialtjänsten*. Stockholm: SNS Förlag.
- Lenninger, A. (2008). Barns plats i staden. *Movium – Centrum för stadens utemiljö*. Stad och land nr 174. Alnarp: SLU.
- Lindahl, L. (2014). *Surfplattan öppnar en helt ny värld! Utvärdering av projekt eSenior*. Göteborg: FoU i Väst/GR.
- Lindahl, L. (2015). Tryggt i trygghetsboenden? Exempel från Alingsås, Göteborg och Trollhättan. Rapport 2:2015, FoU i Väst/GR.
- Länsstyrelsen i Västra Götalands län (2012). Social hållbarhet. Arbetet vid Länsstyrelsen i Västra Götalands län.
- Nilsson, Åsa. Umgänge över generationerna, sid. 433-440. I SOU 2003:91, Äldrepolitik för framtiden. 100 steg till trygghet och utveckling med en åldrande befolkning. Hämtad 2016-03-10 på: http://som.gu.se/digitalAssets/1288/1288617_433-440.pdf
- Nilsson, K., Sonn, U. & Dahlin Ivanoff, S. (2010) *Ny teknik, något för oss? En intervjustudie om de allra äldstas syn på vardagsteknologi*. Sundbyberg: Hjälpmedelsinstitutet.
- Odén, B. (2001). *Möten mellan generationerna*. www.signum.se/archive/read.php?id=612
Hämtad den 2016-03-24.
- Olsson, Sören. Definition av social hållbarhet. Göteborgs Stads hemsida för S2020. Hämtad den 2016-03-24 på www.socialhallbarhet.se/om-social-hallbarhet/
- Rossi, P., Lipsey, M., Freeman, H. (2004) *Evaluation. A systematic approach*. London: Sage Publications.
- Skarsgård, Å. L. (2014). Äldre hamnar utanför när internet tar över. *Dagens Samhälle nummer 4, 2014, sid 31*.
- SKL (2014) Gör jämlikt – gör skillnad. Sveriges Kommuner och Landsting. 2013-04-08. Hämtad 2016-03-10 på <http://skl.se/download/18.60cfc024148311288823357/1409646626201/SKL+kortversion+Gor-jamlikt-gor-skillnad-kortversion+rapport.pdf>
- Tillman, S. (2014). *Kan social aktivitet med lärande och skapande inslag påverka äldres livstillfredsställelse?* Göteborgs universitet, Psykologiska institutionen. Fördjupningsarbete i psykologi, 15 poäng, höstterminen 2014.
- Vedung, Evert (1998). *Utvärdering i politik och förvaltning*. Lund: Studentlitteratur.
- White, H., Mcconnell, E., Clipp, E., Bynum, L., Teague, C., Navas, L., Craven, S. & Halbrecht, H. (1999) Surfing the Net in Later Life: A Review of the Literature and Pilot Study of Computer Use and Quality of Life. *Journal of Applied Gerontology, 18 (3), 358-378*.

- Wressle, E. (2009) *86-åringars vardagsteknologi. En kartläggning av användande, nytta och problem med vardagsteknologi*. Vällingby: Hjälpmedelsinstitutet.
- Östlund, B. (2013) *Teknik, IT och åldrande. Hur fungerar det för patienter, omsorgstagare och äldre medborgare?* Stockholm: Liber.

Bilaga 1. Metod

Genomförande

Utvärderingen genomfördes med hjälp av en mix av metoder: observationer, enkäter och intervjuer/fokusgrupper:

- Observationer av projektmöte, kurstillfällen och workshop
- Enkät (pappersenkät och frågor via mejl)
- Intervjuer/fokusgrupp
- Projektgruppen (i början och slutet av projektet)
- Fokusgrupp med de äldsta deltagarna
- Telefonintervjuer med deltagare
- Telefonintervjuer med pedagoger
- Personlig intervju med två samhällsplanerare

Observationer

Totalt sett genomfördes nio observationer vid sju kurstillfällen, ett projektmöte och vid ett redovisningstillfälle i december (workshop). Syftet med observationerna var att ta del av vad som hände i projektet i de olika grupperna och vid olika tidpunkter. Observationerna genomfördes som ”passiva observationer”, vilket innebar att jag som utvärderare höll mig i bakgrunden och dokumenterade det jag såg och hörde. För att fånga olika slags processer genomfördes observationer i början, mitten och slutet av de fem till sex träffar som respektive grupp hade.

Enkäter

Fyra av grupperna fick en pappersenkät vid sitt sista ”kurstillfälle”. Syftet med att lämna ut en enkät i det här skedet var att deltagarna skulle besvara frågorna innan de hade glömt av upplevelsen av kursen. 16 personer besvarade pappersenkäten. Frågorna var likartade för seniorer och barn/ungdomar, men språkbruket och utformningen varierade något. De grupper som inte nåddes av enkäten kontaktades via telefon eller mejl för en intervju i februari.

För att även kunna följa upp de aktiviteter som ägde rum i december och januari (workshop och utåtriktad filmvisning), vilka var de enda tillfällena som innehöll generationsöverskridande möten, ställdes frågor till deltagarna i februari. Frågorna ställdes via telefonintervjuer eller e-post. E-postenkäten besvarades av 14 personer (4 seniorer). I slutet av april besvarades en enkät av 13 högstadieläverna. Orsaken till att detta gjordes först då var att deras lärare fick en tidigare version av den här rapporten tillsänd sig och upptäckte att eleverna saknades i utvärderingen. När hon erbjöd sig att använda lektionstid till att eleverna fyllde i enkäten tyckte jag att det var en god idé för att fånga deras röster. Nackdelen var att det har det gått flera månader sedan projektet avslutades.

Intervjuer/fokusgrupp

Elva semistrukturerade intervjuer genomfördes med projektgruppen, pedagoger och deltagare. Intervjuerna med deltagarna genomfördes som telefonintervjuer. Dessutom genomfördes en fokusgrupp med fyra deltagare. Projektgruppen intervjuades i början av projektet och efteråt. Pedagogerna intervjuades efter projektet. En grupp fick frågor vid det sista kurstillfället (Framnäsgården), medan de andra grupperna följdes upp efter att projektet var slut i februari.

De flesta intervjuer/fokusgruppen spelades in på band efter tillåtelse från intervjupersonerna. Ljudinspelningarna syftade till att göra det möjligt att lyssna på intervjun efteråt och plocka ut direkta citat.

Etiska frågeställningar

Följeforskningen har genomförts enligt de etiska riktlinjer som gäller för forskning (se codex.vr.se). Alla som deltog i projektet fick skriftlig information om följeforskningen där det framgick att deltagandet var frivilligt samt hur den information som samlades in inom ramen för följeforskningen skulle hanteras. Det insamlade materialet har hanterats konfidentiellt så att enskilda personers identitet inte ska kunna röjas. Följeforskningen innehöll inga känsliga frågor och behövde därför inte prövas av Etikprövningsnämnden. Insamlat material har inte heller innehållit några personuppgifter.

Bilaga 2. Stadsdelsnämndernas uppdrag i samhällsplaneringen

Nedanstående text har hämtats från ”Reglemente för Göteborgs stadsdelsnämnder”.

Stadsdelsnämndens uppdrag

Nämndernas verksamhet syftar till att på den kommunala demokratins grund tillhandahålla göteborgarna de tjänster som lagstiftaren och fullmäktige bestämt. Genom nämnderna stärks det demokratiska inflytandet över stadens verksamheter. Stadsdelsnämnderna har det yttersta ansvaret för befolkningen i respektive stadsdel.

Nämndernas arbete skall bygga på en kompetens om lokala frågor med beaktande av ett hela staden perspektiv. Långsiktigt skall effekten av nämndernas arbete bidra till utvecklingen av ett hållbart samhälle. Den sociala dimensionen i hållbarhetsbegreppet skall särskilt beaktas. Detta ställer krav på nämndernas förmåga till kommunikation med medborgarna och samverka med andra organisationer, såväl inom som utom staden.

Allmänna uppgifter och bemyndiganden

4 § Nämnderna skall verka för att utifrån respekten för alla människors lika värde och rättigheter stärka medborgarnas delaktighet och engagemang som verkar främjande och förebyggande för en lokalt positiv samhällsutveckling. Detta skall på sikt bidra till ett mer demokratiskt och hållbart Göteborgssamhälle.

Nämnderna skall arbeta efter likabehandlingsprincipen. Olikheter i medborgarnas grundförutsättningar kräver ett ständigt utvecklingsarbete mot diskriminering och för att säkerställa jämställd och likvärdig service och tjänster till invånarna.

Nämnderna skall medverka i samhällsplaneringen och tillsammans med andra samhällsorgan, organisationer, föreningar och enskilda främja goda miljöer i staden. Nämndens medverkan skall bygga på nämndens sociala erfarenheter och särskilt syfta till att påverka utformningen av nya och äldre bostadsområden i kommunen. Nämnden har uppdraget att systematisera dessa erfarenheter så att de kan utgöra ett stöd för strukturinriktade insatser i samhällsplaneringen, fält- och grannskapsarbete och uppsökande verksamhet samt åt allmänt inriktade insatser som information och åtgärder som verkar för den enskildes rätt till arbete, bostad och utbildning.